

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДУ

(повна назва факультету)

Кафедра романо-германської філології та

методики викладання іноземних мов

(повна назва кафедри)

МАГІСТЕРСЬКА ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ:
ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ**

Виконала: студентка 2 курсу

денної форми навчання

Ступінь вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний
рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

(шифр і назва напрямку підготовки)

Філіпенко Анастасії Юріївни

(прізвище, ім'я, по батькові та ініціали)

Керівник: кандидат філологічних наук,

доцент **Шкворченко Наталія Миколаївна**

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Рецензент:

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1 Теоретичні засади вивчення політичного дискурсу.....	6
1.1 Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження.....	6
1.2 Класифікація політичного дискурсу.....	13
1.3 Особливості політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.....	30
Висновки до розділу 1.....	22
Розділ 2 Гендерні особливості вивчення дискурсу.....	24
2.1 Гендерний аспект у лінгвістиці.....	24
2.2 Маскулінний політичний дискурс.....	31
2.3 Фемінний політичний дискурс.....	34
Висновки до розділу 2.....	39
Розділ 3 Гендерна специфіка політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.....	42
3.1 Особливості оформлення політичного дискурсу політиками-чоловіками... ..	42
3.2.2 Особливості оформлення політичного дискурсу політиками-жінками.....	49
3.3 Гендерне зіставлення оформлення політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.....	56
Висновки до розділу 3.....	59
Загальні висновки.....	62
Список використаних джерел.....	69
Додатки.....	75

ВСТУП

Політична діяльність завжди відігравала особливу роль у житті суспільства та у державі в цілому. Саме від певної політичної позиції залежать її взаємини з іншими державами, а також визначається місце країни на міжнародній арені та її роль у діяльності світової спільноти. Завдяки політичним лідерам та їх способу презентації ми можемо зазначити імідж держави. За допомогою виступів політики в першу чергу мають можливість звернутися до громадян своєї країни, а також і до міжнародного співтовариства. Зазвичай політична влада у суспільстві була переважно сферою діяльності чоловіків, але як тільки жінки досягли права голосу, вони почали замовляти за своє право на місце у політиці. Останні 50 років в промислово-розвинених державах була встановлена гендерна рівність у політиці – все більш жінок балотуються і обираються в національні парламенти та державні структури.

Політичний дискурс є мовленнєве утворення, що стосується сфери політики, виступаючи у певному ситуативному контексті і спрямованому на здійснення конкретної прагматичної семантики з використанням вербальних чи не вербальних засобів виразності. У межах даного дискурсу створюється нова система цінностей – соціальних, соціально-політичних, а також система різноманітних ідей та поглядів.

Безперечним є той факт, що серед мов, які збагачують політичну лексику на міжнародному рівні, особливе місце займає саме англійська мова. Англійськомовний політичний дискурс можна розглядати як мовленнєво-розумову діяльність, яка обмежується інституціональними рамками політичного спілкування та спрямована на переконання аудиторії, що і обумовлює специфіку її кінцевої реалізації – політичного тексту.

Актуальність теми магістерського дослідження зумовлена загальною антропоцентричною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень, а

також фактом недостатньої вивченості такого складного феномена як політичний дискурс саме з позицій гендерної лінгвістики.

Політичний дискурс із лінгвістичної точки зору досліджують відносно недавно. Поле його мовознавчих інтерпретацій є синонімія, аргументація, синтаксис, висловлювання, лексика, наративні функції, риторика, семіотика, граматики. Дослідження у цих сферах здійснювали М. Пешо, П. Анрі, Ж. Пуату, Т. Трю, Ж. Зайдель, Є. Верона, П. Ашарда, Р. Муньє, Ж. Коммерета, Р. Моро, Ж.-П. Фейє, К. Гільомен, Р. Барт та інші [2, с. 68].

Об'єктом дослідження є політичний дискурс Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Предметом вивчення є гендерні чинники маскулінного й фемінного політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування політичного дискурсу як особливого мовленнєвого утворення, що стосується сфери політики, виступаючи у певному ситуативному контексті і спрямованому на здійснення конкретної прагматичної семантики з використанням вербальних чи не вербальних засобів виразності з акцентом на гендерну приналежність. Аналіз функціонування гендерних маркерів чоловіків-політиків та жінок-політиків.

Досягнення поставленої мети дослідження передбачає розв'язання таких **задач**:

1. З'ясувати сутність поняття «дискурс».
2. Охарактеризувати політичний дискурс в рамках лінгвістичного дослідження.
3. Розкрити гендерні особливості політичного дискурсу.
4. Виявити лексико-граматичні та стилістичні особливості англomовного маскулінного й фемінного політичного дискурсу.

Для досягнення поставленої мети та вирішення поставлених у дослідженні завдань використовувались **такі методи дослідження**: метод

наскрізної вибірки; метод зіставного аналізу; порівняльний метод; метод узагальнення.

Практичним матеріалом роботи є оригінальні тексти політичного інтерв'ю, промов та виступи політиків, зафіксованих в британських засобах масової інформації.

Наукова новизна магістерської роботи полягає у комплексному аналізі лінгвістичних особливостей політичного дискурсу з урахуванням гендерних чинників вербальної, паралінгвальної та екстралінгвальної поведінки політичних діячів. Дане дослідження розширює і уточнює поняття гендеру, гендерних маркерів мовлення, зокрема в політиці та у політичному дискурсі.

Теоретичним значенням магістерської роботи є певний внесок у теорію дослідження персоніфікованого дискурсу.

Практичне значення полягає в можливості використання отриманих результатів у процесі навчання політичному дискурсу студентів-політологів, у практичних курсах перекладу та ораторського мистецтва, що є наразі актуальним у зв'язку з активною інтеграцією України в Європейський міжкультурний та освітній простір.

Структура роботи відповідає поставленій цілі та завданням. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 81 сторінка з додатками.

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми магістерської роботи, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт та предмет даної роботи, матеріал дослідження, методи, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення роботи, структуру та обсяг дослідження. У *першому розділі* визначені загальні теоретичні поняття та підходи до вивчення. *Другий розділ* містить аналіз гендерних особливостей вивчення дискурсу. *Третій розділ* присвячено дослідженню гендерних особливостей маскулінного та фемінного політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. У *висновках* наведені результати дослідження.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Дискурс є об'єктом міждисциплінарного вивчення. Крім теоретичної лінгвістики, з дослідженням цього багатоаспектного феномену пов'язані такі науки і дослідницькі напрями, як комп'ютерна лінгвістика і штучний інтелект, психологія, філософія і логіка, соціологія, антропологія та етнологія, літературознавство, семіотика, історіографія, теологія, юриспруденція, педагогіка, теорія і практика перекладу, політологія, риторика та ін. Кожна з цих дисциплін підходить до вивчення дискурсу по-своєму.

У лінгвістиці поняття «дискурс» отримало розвиток в якості характеристики мовленнєвої діяльності в зв'язку з широким розповсюдженням динамічних моделей мови, а також при вивченні мови як засобу вираження системи світогляду та світосприйняття, ідеологій, поглядів і думок, що розглядаються в тих чи інших соціокультурних контекстах. В англійській лінгвістичній традиції під дискурсом розуміється зв'язкова мова, за обсягом перевершує пропозицію, за змістом – пов'язана з використанням у соціальному контексті, стосовно організації – представляє собою інтерактивну взаємодію комунікантів. Цей підхід розглядає дискурс з позицій структурно орієнтованої або формальної лінгвістики.

1.1 Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження

Дискурс, який розуміється як текст, занурений у ситуацію спілкування, допускає безліч вимірів. З позицій прагмалінгвістики, дискурс являє собою інтерактивну діяльність учасників спілкування, обмін інформацією, надання впливу один на одного, використання різних комунікативних стратегій, їх вербальне і невербальне втілення в практиці спілкування [3]. Функціональний підхід передбачає обумовленість аналізу функцій дискурсу вивченням функцій мови в широкому соціокультурному контексті. Мовностилістичний аналіз дискурсу виділяє реєстри спілкування, розмежовує усну і письмову

мову в їх жанрових різновидах, вивчає характеристики функціональних стилів. З позиції формально або структурно орієнтованої лінгвістики дискурс визначається як мова вище рівня пропозиції або словосполучення – "*language above the sentence or above the clause*" [11]. Лінгвокультурного вивчення дискурсу встановлює специфіку спілкування в рамках певного етносу, визначає формульні моделі етикету і мовної поведінки в цілому. Поняття дискурсу пов'язують з такою активністю у мові та мовленні, яка відповідає специфічній мовленнєвій сфері і характеризується специфічною лексикою. Крім того, продукування дискурсу здійснюється за певними правилами синтаксису і з певною семантикою. Дискурс тим самим створюється в певному смислового полі і покликаний передавати певні смисли, націлений на комунікаційне дію із власною прагматикою. Вирішальним критерієм визначення дискурсу виявляється особливе мовне середовище, в якому створюються мовні конструкції. Тому сам термін «дискурс» вимагає відповідної класифікації та уточнення – «політичний дискурс», «науковий дискурс», «філософський дискурс» і так далі. Відповідно до цього розумінням дискурс – це «мова в мові», тобто певна лексика, семантика, прагматика і синтаксис, які показують себе в актуальних комунікаційних актах, мови і текстах.

У класичній філософській традиції поняття «дискурс» використовувалося для характеристики послідовного переходу від одного дискретного кроку до іншого і розгортання мислення, вираженого в поняттях і судженнях, на противагу інтуїтивного схоплення цілого до його частин. У сучасній філософії постмодернізму склалася інтерпретація дискурсу як особливого ментального феномена, який виражений в тексті, що володіє зв'язністю і цілісністю і зануреному в ті або інші контексти [4]. Неоднозначність трактування феномена дискурсу в філософії виражається в тому, що під ним розуміється монологічно розвивається мовно-мовна конструкція, наприклад мова або текст. Разом з тим, нерідко під дискурсом розуміється також послідовність здійснюваних в мові комунікаційних актів.

Такий послідовністю може бути розмова, діалог, письмові тексти, які містять взаємні посилання і присвячені загальній тематиці і так далі.

Хоча поняття «дискурс» існує вже понад дві тисячі років у значенні «мова» або «текст», як лінгвістичний термін воно почало широко використовуватись лише в 50-і роки минулого століття після публікації статті американського лінгвіста З. Харріса «Аналіз дискурсу», який назвав так метод аналізу зв'язного мовлення, призначений для виведення дескриптивної лінгвістики за межі одного речення в даний момент часу і для співвіднесення мови та культури [33].

На сучасному етапі лінгвістичних досліджень науковцями пропонуються різні підходи до тлумачення поняття «дискурс». Пропонується розглянути деякі визначення цього загальноживаного та неоднозначного поняття. Більшість з них розглядають дискурс як зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними факторами, тобто як текст або мова в контексті подій і мовлення, що приймає участь у взаємодії людей [15].

Заслуговеє на увагу дещо інакше трактування дискурсу сучасного німецького філософа Ю. Хабермаса. Дискурс у нього – це більше ніж розмова, в якій співбесідники не думають про дотримання правил мовленнєвої комунікації. Це діалог, що ведеться за допомогою аргументів, які дають змогу виявити загальнозначущі, нормативні висловлювання. Але якщо виявлена нормативність висловлювань, то тим задана і нормативність вчинків. Дискурс забезпечує комунікативну компетентність, яка поза дискурсом відсутня. Як вважає дослідник, лише у випадку, коли учасники діалогу випрацювали спільну думку, можна говорити про дискурс. Дискурс в ідеалі – це взірець, модель вироблення комунікативної компетенції. На думку Ю. Хабермаса, проблема людей не в тому, що вони начебто втрачають свою індивідуальність, але у тому, що їхнє спільне співіснування страждає недостатньою комунікативною зрілістю [38].

Слід зауважити, що розмитість поняттєвої структури терміну дискурс пояснюють двома причинами: історією формування, коли у семантичній

пам'яті лексеми утримуються ознаки попередніх підходів і вживань, а також повною невизначеністю місця поняття дискурс у системі категорій та модусів існування мови. Як слушно зазначає Ф. С. Бацевич, сучасне розуміння дискурсу знаходиться у межах двох підходів, які можуть мати спільні риси з позицій комунікативної лінгвістики: дискурс – текст і дискурс – комунікація. Що означає його характеристики, які мають комунікативну природу та вплив на людину, тобто спрямовані на взаємодію спікера та його комунікантів [4].

Таким чином, у вузькому сенсі дискурс являє собою текст, який може бути усним або письмовим з урахуванням наявності тільки одного вербального складника. З огляду на це тлумачення термін «дискурс» означає завершений або триваючий «продукт» комунікативної дії, його усний або письмовий результат, який інтерпретується реципієнтами (наприклад, вербальний продукт – письмовий або усний – комунікативної дії) [2].

Для нашого дослідження найважливішим є думка Т. А. ван Дейка, за якою розгляд принципів функціонування мови в суспільстві ведеться не тільки з точки зору прагматичних підходів до дискурсу, але також з урахуванням певних соціальних факторів (думки і установки тих, хто говорить, їх соціальний та етнічний статус і т. д.); певним чином акцентуються особистісні характеристики носіїв мови з їх намірами, почуттями, емоціями та інше [6].

Таке різноманіття класифікацій є позитивним фактором. Класифікаційні розходження у більшості випадків не є взаємовиключними, а взаємодоповнюючими в силу дії принципу невизначеності, а типологія дискурсу обирається дослідником згідно потреб конкретного аналізу, оскільки у реальному спілкуванні типи й підтипи дискурсу здебільшого накладаються один на одного. Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що незважаючи на те, що теорія дискурсу і його типологія вже тривалий час розробляються лінгвістами, досі не існує універсального визначення цього поняття, яке б включало всі його аспекти; та не розроблено уніфікованої системи критеріїв класифікації його різновидів. Отже, інтерес дослідників буде спрямований на розв'язання цих проблем, вивчення особливостей

окремих типів дискурсу та здійснення їх порівняльного аналізу.

Отож, на основі усього вищезазначеного можна сформулювати узагальнене визначення дискурсу як багатоаспектного феномену. Дискурс – це комунікативна подія, що обумовлюється взаємозв'язком між мовцем та слухачем і передбачається мовленнєвою поведінкою останніх.

Політичний дискурс є специфічним різновидом дискурсу, оскільки впливає на рух політичних процесів. Політичне спілкування є ключовим аспектом політики, так як переважну частину політично значимої інформації ми сьогодні отримуємо саме завдяки поширюваним повідомленнями, а не з власного досвіду. Доступність відомостей про події, що відбувалися у минулому, і прогнозування майбутніх подій стає можливим тільки завдяки передачі повідомлень.

У сучасному світі політичний дискурс стає самостійним смисловим полем якоїсь реальністю, яка існує і розвивається за певними законами. У магістерській роботі розглянуті різні підходи до лінгвістичного дослідження політичного дискурсу.

Політичний дискурс – це явище, з яким суспільство зустрічається кожного дня. Однак можна припустити, що конкретного визначення поняття «політичний дискурс» не існує. Аналізують широку і вузьку різновид політичного дискурсу. Одним з дослідників, що розглядають широке визначення політичного дискурсу є О. І. Шейгал. Політичний дискурс вона розглядає як будь-які мовні освіти, зміст яких підпадає під сферу політики [23].

Голландський лінгвіст Т. ван Дейк підтримує розгляд вузької форми визначення політичного дискурсу. Він вважає, що політичний дискурс – це клас жанрів, які обмежені певною соціальною сферою, сферою політики. Спеціальні мовні і мовленнєві моделі відрізняють політичний дискурс від інших дискурсів: таких, наприклад, як медійний, медичний, рекламний і ін. [] Мовні і мовленнєві моделі формуються відповідно до функціональної спрямованості політичного дискурсу, а саме масового адресата. Мовні засоби

повинні передавати думку політика так, щоб вона була зрозуміла не тільки її основним одержувачем, а й сприймалася всіма слухачами.

Саме по собі сучасне мовлення є політично забарвленим, оскільки є знаком солідарності з іншими членами суспільства, які вживають ту саму мову. Іноді кажуть, що мовлення – це ланка між думкою і дією, яка завжди була найважливішим фактором для встановлення політичного придушення, економічної і соціальної дискримінації.

Політичне мовлення відрізняється від звичайного тим, що в ньому використовується:

- «політична лексика» термінологічним, а звичайні, не чисто «політичні» мовні знаки вживаються не завжди так само, як в звичайній мові;
- специфічна структура дискурсу – результат іноді дуже своєрідних мовних прийомів;
- специфічна і реалізація дискурсу – звукове або письмове його оформлення.

Політичний дискурс може розглядатися як мінімум з трьох точок зору:

- чисто філологічної – як будь-який інший текст;
- соціопсихолінгвістичної – при вимірюванні ефективності для досягнення прихованих або явних, але безсумнівно політичних, цілей мовця;
- індивідуально-герменевтичної – при виявленні особистісних смислів автора та / або інтерпретатора дискурсу в певних обставинах.

Таким чином, дослідження політичного дискурсу лежить на перетині різних дисциплін і пов'язане з аналізом форми, завдань і змісту дискурсу, що вживається в певних (політичних) ситуаціях.

Одна з цих дисциплін – політологічна філологія, яка досліджує, наприклад, співвідношення властивостей дискурсу з такими концептами, як «влада», «вплив» та «авторитет». На відміну від політологів, філологи розглядають ці чинники тільки в зв'язку з мовними особливостями поведінки мовців і інтерпретації їх мови.

У контексті теми даної роботи системно аналізуються теоретичні напрацювання вітчизняних та зарубіжних авторів з наступних напрямків наукових досліджень:

– сутність та природа політичного дискурсу, яка полягає у здатності дискурсу виробляти, регулярно відтворювати в сучасному світі – переважно за посередництвом ЗМІ, соціальні, культурні та політичні ідентифікації (зарубіжні науковці Е. Лакло і Ш. Муфф, С. Жіжека, Я. Ставраксіса, Я. Торфінга, Ч. Вінквіста, В. Тейлора, Р. Водак, Т.А. ван Дейка, Н. Ферклоу, Л. Чоуліаракі, М. Фуко, Ж. Деріда, Р. Барт, С. Мілс, Дж. Кініві, М. Піше та ін., українські вчені Н. Костенко, Л. Кочубей, В. Кулик, М. Пірен, Н. Потураєв, Б. Потятиник, К. Серажим, М. Свірін, В. Шинкарук та ін.);

– його характеристики (українські та зарубіжні автори – П. Чілтон, К. Шаффнер Р. Фаулер, С. Міллс, М. Піше, Ж. Бодріяр, О. Тоффлер, У. Сарцінеллі, О. Грищенко, С. Онуфрив, Г. Жуковець та ін.).

Вочевидь, зв'язок між політикою і мовою проявляється головним чином в тому, що без комунікації не може існувати жоден політичний режим. Політики використовують мову для інформування, вказівок, проведення законодавчих актів, переконання. Специфікою політики, яка відрізняється від інших областей людської діяльності, є її переважно дискурсивний характер: більшість політичних дій за своєю природою – це мовні дії. Не випадково деякі вчені (Д. Наріжний, О. Білоус, В. Гура, Л. Климанська, В. Коляденко, М. Кравчук, С. Наумкіна, Ю. Пахомов, В. Храмов, І. Шаблінський, Д. Яковлев) вважають, що політичну діяльність взагалі можна звести до мовної діяльності, а в сучасній політології існує тенденція розгляду мови не в якості засобу відображення політичної реальності, а в якості компонента політичного поля.

Суспільне призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам – громадянам необхідність «політично правильних» дій та оцінок. Тобто, «метою політичного дискурсу є не опис, а створення ґрунту для переконання адресатів, спонукування до дії, це й визначає ефективність

політичного дискурсу. Мова політичного дискурсу насичена символами, а успіх і ефективність визначається тим, наскільки ці символи співзвучні з масовою свідомістю: політик повинен вміти доторкнутися до потрібної струни у свідомості, висловлювання політика повинні бути спрямовані на «споживачів» політичного дискурсу. Не завжди така пропаганда є аргументованою і не завжди є логічно зв'язаною» [45,47].

1.2 Класифікація політичного дискурсу

Багато дослідників (О. Грищенко, С. Онуфрив, Г. Жуковець та ін.) розглядають політичний дискурс як явище виключно публічної сфери. Політичний дискурс розуміється як актуальне використання мови в соціально-політичній сфері спілкування та, ширше, в публічній сфері спілкування. Цього підходу дотримується один з провідних дослідників даної проблематики, відомий нідерландський вчений Т. ван Дейк. Він вважає, що політичний дискурс — це клас жанрів, досить чітко обмежений соціальною сферою, а саме політикою. Урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми, промови політиків — це ті жанри, які належать до сфери політики. Таким чином, політичний дискурс розуміється виключно як дискурс політиків. Обмежуючи політичний дискурс професійними рамками, діяльністю політиків, вчений зазначає, що політичний дискурс в той же час є формою інституційного дискурсу. Це означає, що дискурсами політиків вважаються ті дискурси, які виробляються в таких інституційних навколишніх середовищах, як засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд політичної партії. Висловлювання має бути вимовлене промовистою в його професійній ролі політика і в інституційній навколишній обстановці. Таким чином, дискурс є політичним, коли він супроводжує політичний акт в політичній обстановці [6].

Політичний дискурс містить у собі спрямування на питання влади. Адже політика є цілеспрямованою діяльністю у сфері взаємовідносин між різними суб'єктами суспільного життя безпосередньо пов'язаній з боротьбою за здобуття та утримання влади. Виокремивши владний компонент політичного

дискурсу, можна навести визначення політичного дискурсу як «здійснену в певних історичних і соціальних рамках інституційно організовану і тематично сфокусовану послідовність висловлювань, рецепція котрих здатна підтримувати та змінювати відносини домінування та підкорення в суспільстві» [30,41].

Політичний дискурс виконує сім основних функцій: інформаційну, інструментальну, прогностичну, нормативну, легітимуючу, переконання та політичної пропаганди. Розглянемо кожну з них докладніше.

Інформаційна функція реалізується на основі взаємодії між суб'єктами політики та ЗМІ. Політичний дискурс завжди прагне до об'єктивації своїх інформаційних елементів. Проекція інформаційного поля дискурсу на аудиторію, що здійснюється в основному через ЗМІ, є необхідною умовою здобуття та утримання влади. Процес інформування є необхідною умовою підтримання владних відносин у суспільстві [32].

Інструментальна функція забезпечує механізми інформаційного відтворення політичного дискурсу в суспільстві, її основу складають взаємовідносини влади та ЗМІ. В свою чергу ЗМІ здійснюють значний вплив на політичний дискурс, володіючи монополією на інструменти підтримання та зміни співвідношення політичних сил у суспільстві. Центральною рисою функції нормування є розподіл ресурсів — найважливіший елемент змісту відносин домінування-підкорення в суспільстві. Також важливою рисою функції нормування є легітимне право на застосування насилля з боку влади.

Функції легітимації та прогнозу здійснюють внутрішньо дискурсивний зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього, забезпечуючи підтримку певних відносин у суспільстві [32,33].

Одними з найважливіших функцій політичного дискурсу, як зазначає В. Павлуцька, є функції переконання та політичної пропаганди. «Головною цільовою установкою політичного дискурсу є формування в соціумі тих думок та оцінок, які є необхідними для автора дискурсу». Такий тип дискурсу, перш за все, зорієнтований на свідомість громадськості, тобто є достатньо

небезпечним інструментом впливу, оскільки зорієнтований на всі прошарки суспільства. Важливим є розуміння того, що специфіка політичного дискурсу саме і полягає у здійсненні політики та досягненні політичних цілей, які в переважній більшості пов'язані з питанням влади [25].

Що стосується функціонального підходу, він дає нам розуміння того, що дискурс не обмежується у рамках конкретного мовного виразу. Учасники взаємодії, їх особистісні та соціальні характеристики, багатоманітні аспекти соціальної ситуації, безумовно, є частиною даної події. В контексті політичного дискурсу сприйняття функціонального підходу є абсолютно логічним і виправданим. Формальний підхід більш характерний для лінгвістичного аналізу.

Важливим для нашого дослідження є розгляд концепції Т. ван Дейка, адже в ній представлене багатопланове і різнобічне визначення дискурсу як особливого комунікативного явища, як «складної єдності мовної форми, знання і дій», як події, інтерпретація якої виходить далеко за рамки буквального розуміння самого висловлювання. Т. ван Дейк визначав дискурс не просто як зв'язний текст, а як «складне комунікативне явище, котре включає в себе і соціальний контекст, який дає уявлення як про учасників комунікації (їх характеристики), так і про процеси вироблення і сприйняття повідомлень». В дискурсі, на думку вченого «відображається складна ієрархія знань, необхідна як при його створенні, так і при його сприйнятті» [8].

Ключовими концептами політичного дискурсу є мета і цінності, тому у сучасній реальності без дискурсу немає політичних відносин.

Підбиваючи підсумки, політика як специфічна сфера людської діяльності за своєю природою є сукупністю мовних дій. Основне призначення політичної комунікації полягає в боротьбі за владу. Цінності політичного дискурсу, які зводяться до обґрунтування і відстоювання свого права на владу, постійно акцентуються в промовах політиків.

Відстоювання права на владу в політичному дискурсі виражається в наступних його характеристиках: оцінність і агресивність, ефективність, відстоювання точки зору. Розглянемо їх докладніше.

Оціненість і агресивність політичного дискурсу. Характеризуючи «тоталітаристських» дискурс, В.З. Дем'янков вводить в опис етичні терміни: «ораторство» – домінує декламаторський стиль відозви, пропагандистський тріумфалізм, ідеологізація всього, про що йдеться, розширювальне вживання понять на шкоду логіці, підвищена критичність, лозунговість, агітаторське запал, претензія на абсолютну істину. Ці властивості проявляють політичність, взагалі властиву політичному дискурсу і відрізняє його від інших видів мовлення. Ця політичність позначається на виборі слів і являє собою своєрідну театралізовану агресію. Політичність спрямована на навіювання негативного ставлення до політичних противників говорить, на нав'язування інших цінностей і оцінок. Ось чому терміни, які оцінюються позитивно прихильниками одних поглядів, сприймаються негативно, часом навіть як пряма образа, іншими.

Ефективність політичного дискурсу. Громадське призначення політичного дискурсу, на думку В.З. Дем'янкова, полягає в тому, щоб вселити адресатам – громадянам спільноти – необхідність «політично правильних» дій і оцінок. Інакше кажучи, мета політичного дискурсу – не описати, а переконати, пробудивши в адресатові наміри, дати ґрунт для переконання і спонукати до дії. Деякі дослідники дотримуються думки, що переконання є основною характеристикою політичного дискурсу [21].

Політик, оперуючи в своїй промові символами, повинен вміти торкнутися потрібну струну в масовій свідомості. Намагаючись залучити слухачів на свій бік, не завжди вдаються до логічно зв'язковим аргументів. Іноді досить просто дати зрозуміти, що позиція, на користь якої виступає пропонент, лежить в інтересах адресата. Захищаючи ці інтереси, можна ще впливати на емоції, грати на почуттях обов'язку, на інших моральних установках. Ще більш хитрий хід: висуваючи доводи в присутності кого-

небудь, зовсім не розраховують прямолінійно впливати на чиясь свідомість, а просто розмірковують вголос у присутності свідків.

Таким чином, політичний дискурс – це опосередкований певною соціокультурною традицією спосіб комунікації, заснований на обміні, навіюванні та пропаганді певних ідей, позицій та поглядів учасників політичного життя, задля досягнення політичних цілей, які переважно пов'язані з питаннями влади.

Політичний дискурс представлений у багатьох комунікативних засобах, таких як: договори, виступи, передвиборчі кампанії та редакційні статті, коментарі в газетах, інтерв'ю та конференції. Політики зазвичай використовують легку мову, пряму та змішану з розмовною мовою. Вони також використовують прислів'я та ідіоми. Ці характеристики роблять їх мову дуже неформальною. Тому політики здебільшого часто використовують два типи стилю; риторичний стиль, який може включати, наприклад, народну мову, а також мову політики. Слова насправді свідомо та політично інформовані. Іншими словами, мови не є ідеологічно вільними.

Дискурс-аналіз використовують для розуміння різних типів текстів, включаючи політичну риторичку, інтерв'ю, професійну оцінку, спілкування в Інтернеті, журнали, газети та засоби масової інформації тощо. Що стосується політики, можна сказати, що конкретні політичні ситуації та процеси (дискурсивні практики, такі як парламентські дебати, політичні прес-брифінги) визначають організацію дискурсу та структуру тексту широкого кола типів дискурсу, в яких реалізується політичний дискурс як складна форма діяльності людини.

Вивчення політичного дискурсу, як і інших областей дискурс-аналізу, охоплює широкий спектр предметів і спирається на широкий спектр аналітичних методів. Однак, можливо, більше, ніж з іншими сферами дискурсу, однак спочатку потрібно рефлексивна та потенційно неоднозначна природа терміну «політичний дискурс». Термін передбачає принаймні дві можливості: по-перше, дискурс, який сам по собі є політичним; по-друге,

аналіз політичного дискурсу як просто приклад типу дискурсу, без явного посилання на політичний зміст чи політичний контекст. Це може ще більше заплутати. Враховуючи, що за деякими визначеннями майже весь дискурс можна вважати політичним, то всі аналізи дискурсу є потенційно політичними, і, отже, на одному рівні, весь аналіз дискурсу є політичним дискурсом.

Аналіз політичного дискурсу має міждисциплінарний характер: він відображає співвідношення мови та влади у лінгвістичному, соціологічному, міжособистісному, культурному та когнітивному аспектах.

Політики ретельно формулюють свої заяви, щоб впливати на одне або інше питання – виробляють політичну стратегію. Мовні та мовленнєві особливості: лексичні, граматичні або синтаксичні є важливими показниками для визначення загальної спрямованості тексту як для довгих виступів конгресу, так і для коротших твітів політиків.

Загальним принципом тут є принцип трансформації. Подібні слова та фрази можуть переосмислюватися в різних ідеологічних рамках. Безпосередньо з цим процесом пов'язане поняття «представництво». Представлення стосується питання про те, як мова використовується по-різному, щоб представити те, що ми можемо знати, вірити і, можливо, думати.

Політичний дискурс можна визначити як комунікативний акт, учасники якого намагаються надати конкретні значення, факти та впливати / переконувати інших. Іншими словами, політичний дискурс можна визначити як маніпулятивну мовну стратегію, яка служить конкретним (ідеологічним) цілям.

Політичний дискурс може включати в себе як офіційні дебати, так і виступи, слухання, а також навіть неформальну розмову на політичні тему у колі членів сім'ї.

Виходячи з ідеологічного підґрунтя, дискурси можна розділити на дискурси лівого / правого типу, які самі по собі є продовженням окремих наративів. За ідеологічними ознаками можна виділити наступні наративи:

соціалістичний / комуністичний, консервативний, ліберальний / демократичний тощо.

Таким чином, класифікація типів політичного дискурсу залежить від визначення того, що розуміється під політичною сферою. Можна було б дотримуватися обмеженої думки, що політичний дискурс – це просто слова та текст, вироблені політиками, але у політичному дискурсі є багато інших учасників. Можливо, буде точніше розглянути політичну діяльність виборців, груп тиску, засобів масової інформації, політичних партій та інших учасників політичного процесу та вивчити типи дискурсу, в якому вони беруть участь. Хоча дискурс насамперед стосується вимовленого та писемного слова, це визначення може бути розширено, включаючи спілкування діями, як у політичних демонстраціях та посиденьках.

Одним з найбільш звичних типів політичного дискурсу є виступ та дебати в конгресі чи парламенті нації. Зазвичай це формально за формою, включаючи письмові виступи, пропозиції, дебати щодо законодавства та обговорення в комітеті. Письмовий текст, пов'язаний з цим типом дискурсу – це письмовий запис виступів чи проектів законів та резолюцій разом із законодавством, затвердженим законодавчим органом.

Поза офіційними законодавчими органами політичні партії можуть брати участь у дискусіях під час конференцій, конгресів та первинних виборчих кампаній. Під час виборів відбувається пряма дискусія з громадськістю щодо порогів громадян. Також спостерігаються дебати між сторонами поза законодавчим органом, як це видно з інтерв'ю, телевізійних дебатів та публічних зустрічей. Партії також видають власну літературу у формі газет або брошур, спрямованих на виборців на федеральному, штатному або муніципальному рівнях. Деякі політики та групи тиску передають свої ідеї через книги, журнали та фільми, прикладом є екологічний рух.

Громадськості демонстрації – це ще один тип політичного дискурсу. Вони поєднують в собі такі дії, як процесії або марші, із написаним словом у формі банерів або гасел та вимовленим словом у скандуваних вимогах чи

виступах. Групи тиску та партії також можуть проводити агітацію за допомогою телевізійної реклами або реклами на вулицях, на додаток до спілкування з електоратом через електронні засоби масової інформації, включаючи веб-сайти, телефонні та текстові повідомлення та відеокліпи.

Урядові оголошення про внутрішні та зовнішні справи – це ще один тип дискурсу. Сюди входять політичні оголошення, загальні адреси та оголошення законопроектів. Зовнішньополітичні заяви – це політичний дискурс, спрямований на політиків або жителів іншої країни, а міжнародний дискурс відбувається через дипломатичні обміни або міжнародні органи, такі як ООН. Договірні та мирні переговори також є видом політичного дискурсу. Дисиденти в країні іноді беруть участь у політичній діяльності шляхом громадянської непокорності, і закликання у в'язниці або під домашнім арештом може само по собі стати символічною формою дискурсу в деяких країнах, навіть якщо дисиденту заборонено спілкуватися за допомогою вимовленого чи письмового слова.

1.3 Особливості політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії

До лінгвістичних особливостей *британського політичного дискурсу* відноситься використання фонетичних, словотворчих, морфологічних, лексичних і особливо синтактико-стилістичних засобів (Постнікова, 2011). Використання повтору і паралельних конструкцій, при яких емоційний вплив виявляється шляхом логічного виділення того компонента висловлення, до якого політик-мовець хоче привернути увагу аудиторії, спрямовано на збалансованість висловлення, створення чіткого ритму, що сприяє більш легкому сприйняттю на слух. У британському політичному дискурсі зустрічаються різні види повтору в поєднанні з паралельними конструкціями: анафора, тобто повтор елементів мови на початку кожної конструкції; епіфора, тобто повтор елементів мови в кінці кожної конструкції; кільцевий повтор, тобто повтор елементів як на початку, так і в кінці конструкції; підхоплення

(анадіплозіс), тобто повторне вживання елемента, який вживається в кінці однієї конструкції, на початку наступної.

На *морфологічному рівні* для британського політичного дискурсу характерним є використання таких категорій слів, як якісні прикметники та прислівники. Прикметники та прислівники такого типу при їх вживанні можуть втрачати своє основне, предметно-логічне значення та виступати лише в емоційному значенні підсилення якості, наприклад: *awfully nice, terribly sorry* тощо. Вживання абстрактних іменників у політичному дискурсі дає можливість комунікантам уникати громіздких виразів, з їхньою допомогою описуючи різноманітні обставини, події, явища, супроводжуючи їх емоційною оцінкою. Такі лексичні одиниці також використовуються для посилення дієвості та експресії мови, що значно підвищує увагу аудиторії.

Серед лексичних засобів вираження емоцій виділяємо вигуки й розмовну лексику. Вибір і використання мовних засобів залежить в першу чергу від теми і цільової настанови виступу. Деякому виду політичних промов властиві стильові риси, які характеризують офіційний стиль: безособовість або низький рівень індивідуальності особистості, книжкове забарвлення, функціонально-забарвлена лексика, політична лексика, політичні, економічні терміни. В інших політичних промовах використовуються найрізноманітніші образотворчі емоційні засоби для досягнення потрібного оратору ефекту.

Найбільш яскравим показником політичного відношення до міжнародних проблем є *epithet*, тобто прикметник, який передає якісну або відносну семантику, в якій чітко виявляється політична оцінка і, через неї, – позиція виступаючого. Епітет – це слово, поєднання слів або речення в атрибутивному вживанні, яке виражає суб'єктивно-оцінне ставлення мовця до предмета думки. Прикметники як лексичний шар, як правило, отримують оцінне значення. Коли вони функціонують у політичному дискурсі, прикметники (атрибути), крім свого номінативного значення, набувають оцінної функції. Оцінні характеристики, як правило, дуже складні. Дуже часто зустрічаються такі атрибутивні фрази та словосполучення, як *warm welcome*,

common good, good folks, good sign, cool experience, strong economy, fundamental question, fine company, great companies, global economy, good policy, great workers, tough economic period, terrorist attack, a more satisfied worker, competitive company, important priority та інші.

Аналізуючи політичний дискурс у британській пресі під час кризи та жорсткої економії, коли фінансова криза та державна політика поставили державу загального добробуту під посилене становище тиску, сукупність чотирьох британських газет з усього політичного спектру – Guardian, Daily Mirror, Daily Mail і Daily Telegraph – збирається разом, щоб дослідити політичні дебати щодо його оцінки та неоднозначності його визначення. Поєднуючи два теоретичні підходи, Малгожата Папрота окреслює образні моделі та сценарії, що стосуються цього елемента політичної системи (Paprotka, 2020). Дискурсивно-історичний підхід до аналізу дискурсу використовується для визначення того, що таке держава загального добробуту (англ. *welfarestate*), простежуючи межі поняття та елементи політичної реальності, які з ним явно асоціюються, а також можливий «токсичний симбіоз» безробіття та отримання матеріальної допомоги (англ. *toxic symbiosis' of worklessness and welfare recipiency*) та його наслідки (Whelan, 2020).

Висновки до розділу 1

Проведений бібліографічний аналіз дозволяє визначити основні риси дискурсу як лінгвістичного феномену та зазначити опорні дефініції магістерської роботи. Дискурс є об'єктом міждисциплінарного вивчення. Термін «дискурс» широко використовується у низці наук, прямо або опосередковано, хто вивчає функціонування мови. Дискурс розуміється як текст, занурений у ситуацію спілкування. На сучасному етапі лінгвістичних досліджень науковцями пропонуються різні підходи до тлумачення поняття «дискурс».

Політичний дискурс є специфічним різновидом дискурсу, оскільки впливає на рух політичних процесів. Політичне спілкування є ключовим

аспектом політики, так як переважну частину політично значимої інформації ми сьогодні отримуємо саме завдяки поширюваним повідомленнями, а не з власного досвіду. Доступність відомостей про події, що відбувалися у минулому, і прогнозування майбутніх подій стає можливим тільки завдяки передачі повідомлень.

Політичний дискурс – це явище, з яким суспільство зустрічається кожного дня. Однак можна припустити, що конкретного визначення поняття «політичний дискурс» не існує. Аналізують широку і вузьку різновид політичного дискурсу.

До лінгвістичних особливостей британського політичного дискурсу відноситься використання фонетичних, словотворчих, морфологічних, лексичних і особливо синтактико-стилістичних засобів: повтору і паралельних конструкцій, епітетів, безособовість або низький рівень індивідуальності особистості, книжкове забарвлення, функціонально-забарвлена лексика, політична лексика, політичні, економічні терміни.

РОЗДІЛ 2 ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСКУРСУ

Політична мова є одним з механізмів, які керують суспільством, політичний дискурс реалізує функції інформування і соціально-психологічного впливу на публіку. В ході публічних виступів, ретельно продуманих і підготовлених заздалегідь, політики усього світу користуються різноманітними лінгвістичними засобами для досягнення своєї мети. Як правило, політичні виступи спрямовані на надання ідеологічного впливу та формування у аудиторії певного ставлення до тих чи інших реалій політичного життя. Політична риторика має здатністю налагоджувати дружні стосунки між країнами, але також викликати конфлікти між державами і всередині країни. Трансформація національного життя в умовах глобалізації, всеосяжні світові масштаби діяльності, зв'язків, стосунків, долання кордонів зумовили потребу запровадити поняття гендеру в практичних перетвореннях. Його стали застосовувати при визначенні політичних стратегій, правових відносин і норм, що їх регулюють, перетворень у всіх сферах життя під впливом жінок і чоловіків, залежно від розвитку та змін прав, свобод, обов'язків, відповідальності чоловіка й жінки та можливостей їх реалізувати. Термін «гендер» почали застосовувати для опису всіх перетворень у суспільстві та державі, оскільки саме на них якраз впливають особистості чоловіка й жінки та їхні відносини. Гендер став необхідним конструктом реальних практичних перетворень у суспільних відносинах, складовим базовим компонентом яких є статус жінки та чоловіка. Все більшого розголосу, поширення як у науковому вжитку, так і в політико-правовому аналізі проблем рівності статей набуває поняття гендеру і в Україні [22, с. 11].

2.1 Гендерний аспект у лінгвістиці

Серед великої кількості ролей, що їх засвоює людина, для нормальної соціалізації особистості велике значення мають статеві та гендерні ролі. Ці ролі тісно пов'язані з усвідомленням себе представником певної статі із нормативами поведінки, характерної для представників цієї статі. Гендерні

ролі не виникають зразу з народженням дитини, вони розвиваються в залежності від багатьох умов і факторів протягом людського життя. Цей розвиток має свої закономірності, протиріччя. Від нього залежить характер життєвого сценарію людини, стиль життя і стратегії поведінки в різноманітних життєвих ситуаціях.

Для позначення нових стратегій світового регулювання соціо-статевих відносин у суспільних науках виник термін «гендер». Сучасні гендерні дослідження головну увагу зосереджують на аналізі відносин між жінкою та чоловіком, визнання їхніх характеристик через спільне й відмінне, розкриття ролі статей, конструктів фемінності та маскулінності тощо. Від латинського *genus* — «рід» тобто соціокультурна, символічна конструкція статі, що покликана визначати конкретний асоціативний зв'язок, забезпечувати повноцінну комунікацію та підтримувати соціальний порядок.

У найширшому розумінні гендер можна визначити наступним чином:

Гендер – це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі [22, с.11].

Слід розрізняти поняття «стать» і «гендер». Термін «стать» вживається для позначення біологічних, анатомічних, фізіологічних відмінностей між жіночим та чоловічим організмами. Біологічна стать дається людині від народження тоді коли гендер – соціальна стать, що формує поведінкові, культурні, психологічні, візуальні та інші соціально-культурно зумовлені відмінності між чоловіками та жінками, конструюється в конкретний історичний період.

Гендер – досить складне поняття, оскільки розкриває багатоаспектний зміст явища. У науковій літературі воно вживається в кількох значеннях:

- гендер як соціально-рольова й культурна інтерпретація рис особистості та моделей поведінки чоловіка і жінки, на відміну від біологічної;
- гендер як набуття соціальності індивідами, що народилися в біологічних категоріях жіночої або чоловічої статей;
- гендер як політика рівних прав і можливостей чоловіків та жінок, а також діяльність зі створення механізмів щодо її реалізації. [22, с.12]
Наприклад, Ольга Вороніна виділяє три напрямки розуміння гендеру:
- гендер як соціальна конструкція через механізми соціалізації, розподілу праці, гендерних ролей, мас-медіа, стереотипізування;
- гендер як мережа, структура або процес, тобто розуміння гендеру як стратифікаційної категорії разом з іншими стратифікаційними категоріями;
- гендер як культурна метафора у філософських і постмодерністських концепціях. [21, с.122-123]

Вочевидь, такий соціальний феномен як гендер, має неоднозначний зміст, включно зі значною кількістю компонентів, що об'єднується у дві основні групи: гендер – як соціальний інститут і гендер – як індивідуальний статус.

Як соціальний інститут гендер складається з:

- гендерних статусів – соціостатевих ролей, норм, що соціально визначаються суспільством і закріплюються через поведінку, жестикуляцію, лінгвістичною, емоціональною, психологічною передумовою.
- гендерного розподілення праці – розподілення виробничої і домашньої праці між членами суспільства, що наділені різним гендерним статусом. Робота, розподілена в залежності від чоловічого і жіночого гендерного статусу, збільшує оцінку суспільством цих статусів: так, чоловічому статусу, як правило, відповідає більш престижна та високооплачувана робота.

- гендерно передбачуваної родинної ролі – тобто прав та можливостей для кожного гендерного статусу в родині. Статуси в системі родинних зв'язків відбивають та підсилюють престиж і владу, розподіляючи різні гендери.
 - гендерних біологічних (статевих) сценаріїв поведінки – нормативних зразків сексуальних бажань, сексуальної поведінки, що належить відповідно гендерного статусу. Члени домінуючого гендеру мають більше сексуальних прерогатив, члени підлеглого гендера можуть бути сексуально експлуатованими.
 - гендерних якостей особистості – комбінацій характерних рис особистості, що моделюються гендерними нормами і надають певні почуття і поведінку членам різних гендерних статусів. Соціальні очікування інших у між особистісному спілкуванні постійно підтримують ці норми.
 - гендерного соціального контролю – формальної і неформальної підтримки і винагороди за певний тип поведінки і, відповідно, покарання зневагою, соціальною ізоляцією, медичним лікуванням неконформістської поведінки.
 - гендерної ідеології – що виправдовує існування гендерних статусів, особливо різниці в їхній оцінці суспільством. Домінуюча ідеологія (маскулінна) намагається придушити критичний прояв думок, нав'язуючи свої оцінки за природні.
 - гендерних іміджів (образів) – культурних репрезентацій гендера в символічній мові і творах мистецтва, що репродукують і легітимують гендерні статуси. Культура – головна підтримуюча сила домінування гендерної ідеології.
- Відносно індивіда гендер складається з:
- категорії біологічної статі – визначається з моменту народження на основі наявності первинних ознак. Біологічна стать може бути змінена шляхом хірургічного втручання.
 - гендерної ідентичності – особистісного осмислення і прийняття своєї належності до певної статі.

- гендерного шлюбного і репродуктивного статусу – показним є виконання або відмова від одруження, народження дітей, родинні стосунки.
- гендерних сексуальних орієнтацій – соціально і індивідуально прийнятих зразків сексуальних почуттів, бажань, практики і ідентифікації з ними.
- гендерної особистості – що характеризується інтернаціоналізованими моделями соціально схвалюваних почуттів, емоцій, що слугують скріпленню родових структур, інститутів батьківства.
- процесів з відтворювання гендеру – соціальної практики навчання гендерна «правильної» поведінки, у тому числі і на вербальному рівні. Постійне репродукування гендерних відмінностей і домінування.
- гендерної презентації – показ, демонстрація себе як особистості, що має відповідні гендерні якості за допомогою одягу, косметики, прикрас та інших інформаційно значимих тілесних маркерів.

Наприкінці 60-х років ХХ століття американським психоаналітиком Робертом Столлером у науковий обіг був уведений термін «гендер», який позначає соціальний та культурний аспект статі. Термін використовувався спочатку в історії, соціології, потім термін сприйняла і лінгвістика. Тому до сьогодні в лінгвістичній науці досить важко простежити послідовне застосування терміну «гендер».

Гендерна лінгвістика – галузь мовознавства, яка досліджує залежність особливостей мовної поведінки, мовної компетенції, ментального лексикону від статі людини як соціального явища (гендеру). Гендерна лінгвістика розглядає такі галузі мовознавства, як:

- соціолінгвістика (виявлення відмінностей у чоловічому і жіночому мовленні);
- психолінгвістика (специфіка чоловічих і жіночих асоціацій, гендерно специфічний розвиток мовних здібностей людини, гендерний аналіз дитячої мови, функціонування асиметрії мозку в гендерному висвітленні);
- лінгвокультурологія (виявлення культур специфіки гендеру, загальне й особливе в його конструюванні залежно від мови і культури певного

суспільства, що дозволяє встановити ступінь андроцентризму різних мов і культур).

Гендерні ознаки мовної картини світу – це прояви пізнання світу крізь призму чоловічого і жіночого бачення, а також вплив статі на мовну практику та мовну поведінку. Гендерні відношення у мові фіксуються у вигляді мовних стереотипів, які накладають відбиток на поведінку, в тому числі й на мовленнєву, особистості і на процеси її мовної соціалізації. Лінгвістика ж допомагає виявити відображення гендерних стереотипів, зафіксованих у свідомості носіїв мови.

Отже, можна говорити про наступний розвиток напрямів у гендерній лінгвістиці:

- вивчення граматичної та лексичної системи мови з метою встановлення відмінностей у мовній поведінці статей;
- проведення зіставних досліджень на матеріалі як споріднених, так і неспоріднених мов для виявлення гендерних асоціацій у різних мовах;
- аналіз письмової та усної форм мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок з позиції мети висловлювання, стратегій і тактик.

Переважає більшість робіт спрямовано на виявлення особливостей комунікативної поведінки чоловіків і жінок. Гендерна проблематика в лінгвістиці розглядається в двох аспектах: як чоловік та жінка зображені в лінгвістиці та чи є відмінності у їхньому мовленні. У першому випадку ми маємо справу переважно з мовою як системою, тоді як у другому-з мовленням, яке є реалізацією мови на практиці. Не викликає сумнівів те, що чоловіки та жінки суттєво відрізняються за психічними, фізіологічними та комунікативними параметрами. Сьогодні наука не заперечує існування деяких стильових особливостей, властивих переважно чоловікам чи переважно жінкам у межах чітко окресленої ситуації спілкування. Найбільш перспективним і обґрунтованим напрямом вивчення чоловічої і жіночої мови в даний час вважається вивчення стратегій і тактик мовної поведінки

чоловіків і жінок у різних комунікативних ситуаціях з обов'язковим урахуванням культурної традиції даного суспільства.

Лексичні відмінності та деякі інші особливості уживання мови в залежності від статі того, хто говорить, мають умовну назву чоловічої і жіночої мови. Жінки, як правило, перевершують чоловіків у всьому. Так дівчатка починають говорити раніше, мають багатший словниковий запас; вони більш схильні до кохання, прихильніші, емоційніші. Чоловіки ж частіше є лідерами; їхня самооцінка залежить від успіхів у сфері предметної діяльності, стабільніша й загалом вища від жіночої. Мета спілкування у чоловіків і жінок різна: чоловік спілкується для того, щоб передавати важливу інформацію, а жінка-щоб зав'язати, підтвердити і укріпити емоційні зв'язки зі співрозмовником. Стосовно аспектів спілкування, то дослідники лінгвогендерологічних проблем зазначають, що в мовленні чоловіків простежується більша кількість іменників і дієслів; жінки віддають перевагу прикметникам і прислівникам. У мовленні жінок частіше спостерігається явище неточного («приблизного») називання предметів; чоловіки ж намагаються все називати точно. Великий інтерес становить дослідження гендера в професійній комунікації. Так, у результаті тривалої роботи лінгвістів із дослідження гендерної специфіки професійного спілкування встановлено, що чоловіки і жінки виявляють тенденції до різних стилів ведення полеміки. Отже, питання полягає не в тому, як говорять чоловіки чи жінки, а в тому, яким чином, за допомогою яких мовних засобів, тактик і стратегій вони створюють визначені контексти і від чого залежить успішність комунікації тих чи інших комунікантів.

На сьогодні у лінгвістиці гендерні дослідження розвиваються досить інтенсивно та ведуться по таким напрямкам:

- вивчення уявлень про гендер (концепти «мужності» та «жіночності», гендер на різних рівнях мови);
- гендерна специфіка вербального та невербального комунікативного акту;

- відображення гендерних стереотипів у соціальній та мовній свідомості;
- гендер у лексикографії;
- гендер у рекламі;
- гендер у ЗМІ;
- гендер у криміналістиці;
- гендер у політиці;
- гендер в інтернеті;
- гендер в художньому тексті.

В рамках комунікативно-дискурсивного напрямку ведеться вивчення лінгвістичного конструювання гендеру в комунікативній взаємодії індивідів у різних видах дискурсу, мовної поведінки чоловіків та жінок з позиції теорії соціальної ідентичності, комунікативної адаптації та інтеракціонізму.

Множинність і мінливість концептів мужності і жіночності уможлиблює маніпуляцію цими поняттями в дискурсах масової комунікації, наприклад в рекламному, політичному.

2.2 Маскулінний політичний дискурс

Останнім часом спостерігається підвищений інтерес до вивчення політичного дискурсу, в тому числі його гендерних аспектів. Як ми вже знаємо дискурс – це тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різну форму вияву (усну, письмову), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників. Також під час дискурсу відбувається синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, залежно від тематики спілкування. Отже, політичний дискурс – це дискурс, обмежений соціальною сферою, а саме політикою: урядові обговорення, парламентські дебати, партійні програми, промови політиків тощо.

При здійсненні політичної комунікації необхідно звернути особливу увагу на вплив фактору гендеру на мовлення політика разом з вивченням загальних проблем жіночої та чоловічої вербальної поведінки. Гендер - це

складний соціо-культурний конструкт, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим.

Особливості мовлення жінок-політиків, як і чоловіків, виявляються у стратегії ведення розмови, її тематичній спрямованості та способі організації висловлювання.

Кожна держава, орієнтована на утвердження себе як демократичної, соціальної та правової, для забезпечення рівних прав і можливостей виробляє гендерну політику. Гендерна політика – визначення міжнародними органами та державами, політичними партіями основних гендерних пріоритетів і фундаментальних цінностей, принципів і напрямів діяльності, відповідних методів та способів їхнього втілення, спрямованих на утвердження рівних прав, свобод, створення умов, можливостей і шансів, гарантій забезпечення рівного соціально-політичного статусу чоловіків і жінок, на розвиток гендерної демократії та формування гендерної культури в суспільстві. Гендерна політика не самодостатня. Вона потребує поєднання з соціальною й іншими видами політики. Але гендерна політика може претендувати на своє оригінальне буття, оскільки в ній є інтерес суб'єктів – чоловіка й жінки, спрямований на її реалізацію. Прогресивний розвиток суспільства можливий не поза гендерними проблемами, а разом з ними. [23, с. 217-218] Державна гендерна політика — це діяльність (або бездіяльність у разі навмисного не впровадження такої політики) державних інституцій, спрямована на здійснення та гарантування рівних прав, свобод і можливостей для жінок і чоловіків, утвердження гендерної демократії та формування гендерної культури в суспільстві.

Основними елементами державної гендерної політики є:

- політика щодо жінок, забезпечення їм рівного соціального статусу з чоловіками шляхом гарантування можливостей для їх рівноправного розвитку як соціально-демографічної групи;
- політика щодо чоловіків, формування у них гендерної свідомості, культури гендерної поведінки, орієнтації на паритетність відносин з жінкою;

- державно-правове регулювання гендерних відносин;
- сприяння розвитку гендерної демократії та гендерної культури в суспільстві [23, с. 232].

Політичний дискурс є фактично однією з найагресивніших гендерних технологій, адже він не тільки відображає гендерні стереотипи, міцно зафіксовані у суспільстві та культурі, але й підсилює їх прагматичною спрямованістю на адресата як «влада - мова - особистість». Відповідно, у вивченні цієї кореляції в політичній сфері домінує прагматико лінгвістичний підхід, який дає змогу дослідити вербальну поведінку політичної особистості.

Узагальнюючі вище перелічені приклади можна зробити висновок, що більшість жінок у процесі мовної комунікації віддані стилю співробітництва, а чоловіки використовують стиль конкуренції, тому кожен має специфічні способи комунікації. Жінки зазвичай дотримуються по черговості мовлення, а чоловіки прагнуть до домінування та самоствердження. Відповідно до цього є різні стилі мовлення жінок та чоловіків.

По-перше чоловіче мовлення не надто емоційне забарвлене, адже чоловіки більш вдумливо підбирають для свого висловлювання слова. Тоді коли жіноче мовлення значно відрізняється, так як їхні слова більше витончені та насичені експресивною лексикою.

По-друге речення чоловіків, зазвичай є коротшими від речень жінок. Вони частіше прагнуть керувати тематикою розмови, є більш категоричними та більше перебивають співрозмовника.

По-третє, варто зазначити, що в чоловічому мовленні переважають конкретні іменники, а в жіночому – абстрактні. Таким чином, атрибути мовного стилю жінок та чоловіків виражається в аспекті мови та мовної поведінки.

2.3 Фемінний політичний дискурс

Оскільки реальне становище жінок суттєво відрізняється від становища чоловіків, то особливий наголос у структурі гендерних стратегій та їх реалізації ставиться завжди на політиці щодо поліпшення становища жінок. Водночас така справедливість не унеможлиблює, а, навпаки, передбачає в структурі гендерної політики оновлення становища чоловіків стосовно формування гендерно-якісніших, адекватних потребам сучасності світогляду, поведінки, громадських та державних форм діяльності, долаання неадекватності сприймання ними сучасних перетворень, насамперед у сфері гендеру. В системі відносин статей найдискримінованішими в суспільстві є жінки, то в структурі державної гендерної політики цій статі приділяється особлива увага. Державна політика щодо жінок — складова соціальної політики, спрямована на подолання гендерної нерівності в становищі жінок для забезпечення їм рівного соціального статусу з чоловіками через гарантування можливостей їх рівноправного розвитку.

У вересні 2000 р. на Всесвітньому саміті ООН було прийнято документ "Пакт розвитку тисячоліття", який підписав серед інших і президент України. Перспективи у цьому документі, окреслені до 2015 р. Серед Цілей Розвитку тисячоліття "Розвиток гендерної рівності та надання повноваження жінкам". Отже, Україна Серед взяла на себе зобов'язання щодо просування гендерної рівності.

Положення про рівність статей прямо чи концептуально зафіксовані в окремих статтях Конституції України в розділах, які визначають організацію, здійснення державної влади та місцевого самоврядування. Принцип рівноправності є підґрунтям всіх статей Конституції України, які регулюють політичні, соціально-економічні й інші права людини. Однак закріплення рівності в правах не розв'язує проблеми реальної рівності. Досвід радянської держави показує, що отримання жінками однакових з чоловіками прав не ліквідувало всіх видів дискримінації щодо жінок. Крім закріплених рівних

прав, необхідно надати представникам обох статей рівні можливості для їх реалізації [24, с. 316-317].

У сучасних умовах вже формується система гендерних норм, спрямованих на ліквідацію розриву в становищі жінки та чоловіка, подолання всіх форм дискримінації щодо статей у всіх сферах суспільного життя. З 1970-х років спеціальні закони з рівних прав і можливостей ухвалено в Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Німеччині та інших країнах. У руслі цих процесів намагається рухатись й Україна: протягом 1999 — 2005 років до Верховної Ради в порядку законодавчої ініціативи подано шість законопроектів з гендерної рівності. Проте жодного з них не підтримали депутати.

Однією з перешкод розвитку політичної участі жінок в органах влади залишається стійкий стереотип, який характерний як для чоловіків, так і для жінок, що політика і державне управління — це сфера чоловічої діяльності. Згідно з даними соціологічних опитувань так вважають майже 70% громадян України. Не дивлячись на це за останні роки жінки наполегливо намагаються увійти у велику політику та закріпитися на різних політичних рівнях. На перших українських виборах депутатів до Верховної Ради було обрано лише 11 жінок. Але з року в рік участь жінок в політичному, громадському житті України постійно зростає. Сьогодні у Верховній Раді України засідає 36 жінок, що складає 8% від загальної кількості депутатів. Як свідчать дані ООН, за рейтингом щодо гендерної збалансованості в парламенті Україна займає 102-е місце серед країн світу. Для порівняння: Росія – 78, Білорусь – 74, Угорщина – 75, Казахстан – 73, Литва – 71 [23, с. 241].

Поява на політичній арені України жінки-лідера сталася 14 квітня 1998 р., коли парламент України обрав Ніну Карпачову Уповноваженим Верховної Ради з прав людини. Перша жінка-міністр в Україні Сюзанна Станік, була призначена на цю посаду у вересні 1996 р. при створенні Міністерства у справах сім'ї та молоді. Президентські вибори 1999 р. продемонстрували участь жінки-претендента на посаду президента України – Наталії Вітренко.

Згідно до указу Президента України від 15 грудня 1999 р. «Про склад Кабінету Міністрів України» до нового складу увійшли дві жінки. Віце-прем'єр-міністром стала Юлія Тимошенко. Остання займала також посаду прем'єр-міністра України впродовж лютого-вересня 2005 р.

Щодо чоловіків основними чинниками у входженні до владних структур є саме:

- історична традиція чоловічого домінування; зосередженість основної частини власності й управління економікою в чоловічих руках;
- обмеженість гендерного світогляду у чоловіків загалом; обмеженість політичних поглядів і пріоритетів лідерів жіночих організацій;
- поширення традиційних поглядів про сферу діяльності жінки як передусім "приватну", а чоловіка — як "публічну".

Державна влада на глобальному й регіональному рівнях залишається чоловічим простором діяльності, де чоловік самореалізується, будуючи свою кар'єру [23, с. 241].

Разом з тим, жінка має й переваги, реалізувавши які вона може стати хорошим керівником. Жінка-лідер володіє гнучким соціальним інтелектом, вона тонше відчуває нюанси взаємовідносин, в тому числі і відносин до себе. Жінки вміють добре оцінювати і прогнозувати поведінку інших людей. Вона володіє більшою контактністю і практичністю мислення. Якщо чоловік схильний будувати стратегічні плани, враховувати довгострокову перспективу, то жінка надає перевагу конкретному гарантованому результату, «тут і зараз». Жінки краще ніж чоловіки контролюють свої та чужі помилки; вони, як правило краще формулюють свої думки і виражають ідеї. Крім того, помічено, що жінка менше, ніж чоловік, реагує на залицяння та сексуальні домагання у ділових відносинах — вона чітко розмежовує роботу і розваги.

З результатів вчених було визначено такі відмінності між чоловіками та жінками:

1 – у чоловіків порівняно з жінками вищий рівень орієнтації на успіх і прагнення до конкуренції, в той час яку жінок вищий рівень орієнтації на досягнення особистісних цілей;

2 – чоловіки більше проявляють активність та досвід в колективних видах роботи.

Ситуація, яка типово пов'язана із специфічними політичними подіями, має на меті керування суспільством на основі розповсюдження певної політичної ідеї з використанням мови в якості засобу впливу на особистість. Основними компонентами політичної комунікації виступають політик, як комунікант та відправник інформації, та особистість, як адресат та одержувач цієї інформації, а метою політичної комунікації є вплив на одержувача інформації аби прихилити адресата на свою політичну сферу та розповсюдити свої політичні переконання та погляди [32, с. 214]. З цією метою політики використовують політичну рекламу як спосіб переконання широкої аудиторії адресатів заради створення успішного іміджу політика.

Процес гендерної соціалізації індивіда відбувається через використання відповідних маркерів, які фіксують статеву належність індивіда та реалізують когнітивні категорії маскулінності й фемінності, які являють собою сукупність типових біологічних, емоційних, психічних, соціокультурних та психологічних характеристик певної особистості певної лінгвокультури [25, с.111]. Прагнучи в лаконічній чи розгорнутій формі донести до адресата суть політичної платформи партії, підтвердити чи послабити імідж політика, політичний дискурс стає ретранслятором певних символів та міфів, пов'язаних з архетипами людської свідомості.

Сучасне суспільство переживає комплексні соціокультурні зміни, які стосуються усіх аспектів соціальних відносин, а саме: зміни нормативних гендерних моделей. Використання правильно підібраних гендерних маркерів і знання особливостей ведення політичного діалогу сприяє успішній реалізації мети політика щодо залучення нової аудиторії до ряду своїх прихильників та створення успішного політичного іміджу.

Гендерний підхід все більше проникає в сфери політичного врядування й управління, стає реальною політичною силою впливу на забезпечення розвитку, рівності й миру. Такий підхід до політики передбачає її гендерний вимір. *Гендерний вимір у політиці* – це застосування кількісних і якісних оцінок діяльності чоловіків і жінок у політиці, характеристик їхніх маскулінності й фемінності, відносин для визначення ступеня й рівня політичної культури їх соціо-статевого самовираження й самореалізації, ефективності політичного впливу на всі сфери організації, управління й планування приватного й публічного життя, ефективності впливу на всі напрямки суспільно-політичного розвитку, моделювання й прогнозування соціально-політичних процесів на принципах справедливості, рівності, миру й прогресу [22, с. 219].

Підготування й прийняття політичних рішень є важливим методом втілення гендерної проблематики в політичній діяльності саме тут проявляється політична нерівність статей тобто дисбаланс у становищі жінки й чоловіка при їх політичному волевиявленні та прийнятті політичних рішень. Тому при політичному волевиявленні слід враховувати гендерний підхід.

Під егідою ООН розроблене *Практичне керівництво щодо впровадження гендерного підходу*, яке визначає 12 ступенів впровадження гендерного компонента при прийнятті політичних рішень, що передбачає:

- 1) гендерний підхід до складу учасників, які розробляють рішення на політичному рівні;
- 2) гендерний підхід до програми, в якій розкривається суть питання;
- 3) гендерний підхід до досягнення рівноправності, що вказує на поставлену мету;
- 4) відбиття реальної гендерної ситуації, розкриття наявної інформації про неї;
- 5) знання питання: дослідження й аналіз;
- 6) розроблення стратегії й визначення заходів у рамках певного проекту з урахування гендерного інтересу;

- 7) аргументи на підтримку гендерного підходу;
- 8) реалізація проекту і звітність з позицій гендерного підходу;
- 9) постійний контроль за перебігом подій з позицій гендерного підходу;
- 10) оцінювання досягнень у сфері гендеру;
- 11) конкретизація й уточнення гендерної програми – погляд на суть питання;
- 12) взаємодія в інтересах зміцнення позицій гендерного підходу.

Ці 12 ступенів – єдиний цикл врахування гендерного компонента в прийнятті політичних рішень у будь-якій сфері життєдіяльності [23, с. 224-225].

Висновки до Розділу 2

Підводячи підсумки можемо відмітити, що за останні роки лінгвокультурологічні дослідження показують, як лінгвістику гендер цікавить більш в плані широкого дослідження ментальності, етнокультурної специфіки. Сучасні лінгвістичні дослідження спрямовані на вивчення різних типів дискурсу з комунікативно-прагматичної точки зору, що передбачає розгляд мови не лише як засобу спілкування та передачі інформації, але й як механізму впливу на формування та зміну поглядів на певну ситуацію. В рамках комунікативно-дискурсивного напрямку ведеться вивчення лінгвістичного конструювання гендеру в комунікативній взаємодії індивідів в різних видах дискурсу, мовної поведінки чоловіків і жінок з позицій теорій соціальної ідентичності, комунікативної адаптації та інтеракціонізму. Культурні та соціальні фактори, які лежать в основі гендерних досліджень, визначають ставлення суспільства до чоловіків і жінок, розкривають стереотипи мислення й поведінки, що в свою чергу, веде до окреслення останніх як «концептів культури». Поруч з соціально-демографічними та культурними характеристиками, гендер є одним з базових концептів соціальної структури суспільства.

Таким чином серед усього спектру гендерних досліджень у галузі лінгвістики можна виокремити декілька основних напрямків: дослідження

специфіки відображення гендеру в мові; вивчення особливостей чоловічого та жіночого мовлення; аналіз гендерної ідентичності представників обох статей та специфіку її репрезентації у мові.

Множинність і мінливість концептів мужності і жіночності уможливорює маніпуляцію цими поняттями в дискурсах масової комунікації, наприклад в рекламному чи політичному.

Політичний дискурс є фактично однією з найагресивніших гендерних технологій, адже він не тільки відображає гендерні стереотипи, міцно зафіксовані у суспільстві та культурі, але й підсилює їх прагматичною спрямованістю на адресата як «влада - мова - особистість». Відповідно, у вивченні цієї кореляції в політичній сфері домінує прагматико лінгвістичний підхід, який дає змогу дослідити вербальну поведінку політичної особистості.

Узагальнюючі вище перелічені приклади можна зробити висновок, що більшість жінок у процесі мовної комунікації віддані стилю співробітництва, а чоловіки використовують стиль конкуренції, тому кожен має специфічні способи комунікації. Жінки зазвичай дотримуються по черговості мовлення, а чоловіки прагнуть до домінування та самоствердження. Відповідно до цього є різні стилі мовлення жінок та чоловіків.

По-перше чоловіче мовлення не надто емоційне забарвлене, адже чоловіки більш вдумливо підбирають для свого висловлювання слова. Тоді коли жіноче мовлення значно відрізняється, так як їхні слова більше витончені та насичені експресивною лексикою.

По-друге речення чоловіків, зазвичай є коротшими від речень жінок. Вони частіше прагнуть керувати тематикою розмови, є більш категоричними та більше перебивають співрозмовника.

По-третє, варто зазначити, що в чоловічому мовленні переважають конкретні іменники, а в жіночому – абстрактні. Таким чином, атрибути мовного стилю жінок та чоловіків виражається в аспекті мови та мовної поведінки.

Якщо узагальнити вищезазначене, то можна стверджувати, що жінкам та чоловікам властиве використання двох протилежно різних стилів мовлення. Чоловіче мовлення прямолінійне, жорстке, у певній мірі грубе, у жінок же воно у деяких випадках м'яке та спокійне. Велику роль у процесі мовної комунікації мають гендерні особливості, які найчастіше є провідним критерієм комунікативної поведінки та зумовлюють стереотипні сприймання про комунікативні ролі чоловіка й жінки у процесі мовленнєвої комунікації.

РОЗДІЛ 3 ГЕНДЕРНА СПЕЦИФІКА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

3.1 Особливості оформлення політичного дискурсу політиками-чоловіками

Сучасними дослідниками гендерна ідентичність найчастіше визначається як результат сприйняття та ототожнення себе індивідом з певною статтю, що проявляється у відповідних формах поведінки та особистісних характеристиках. Особливий інтерес щодо гендерної ідентичності представляє специфіка її формування та прояви у різних видах соціальної взаємодії, наприклад, у сфері політичної комунікації. Проблеми політичної теорії охоплюють різні її аспекти, починаючи від політичного менеджменту, теорії світової політики та міжнародних відносин і закінчуючи політичним менталітетом і політичною психологією, і включаючи більш приватні питання політики, такі як політичне лідерство, політичний імідж, гендер у політиці тощо.

Важливу роль відіграє специфіка політичного дискурсу, яка, як згадувалося вище, полягає у таких рисах, як авторитарність, дистанційність та агресивність. Дані особливості політичної комунікації вимагають від самих політиків прояви лідерських якостей, рішучості та харизми (Н. В. Петлюченко).

Деякі сучасні вчені вважають, що текст і дискурс можна розглядати за аналогією з реченням і висловлюванням. Речення розуміється як звичайний елемент структури, тоді як висловлювання поєднує в собі речення та соціальний контекст його використання. Текст і дискурс дублюють ці відносини на вищому рівні. І. Шевченко та О. Морозова дотримуються думки, що визначення висловлювання як речення в соціальному контексті стирає різницю між висловлюванням і дискурсом, при цьому надмірно розширюючи його межі [26].

На морфологічному рівні для політичного дискурсу характерним є використання таких категорій слів, як якісні прикметники та прислівники.

Такого роду прикметники та прислівники при їх вживанні можуть втрачати своє основне, предметно-логічне значення та виступати лише в емоціональному значенні підсилення якості, наприклад: *awfully nice, terribly sorry* тощо. Такі словосполучення характеризуються рисою логічного взаємного виключення понять, що створюють їх зміст. Наприклад:

Mary: John says I'm pretty. Andy says I'm ugly. What do you think, Peter?
Peter: I think you're pretty ugly [13].

У даному прикладі використовується прикметник *ugly* зі значенням «потворний» та прислівник *pretty* зі значенням «достатньо, в значній мірі», який виконує функцію підсилювача значення прикметника *ugly* у словосполученні *pretty ugly*.

Вживання абстрактних іменників у політичному дискурсі дає можливість комунікантам уникати громіздких виразів, з їх допомогою описують різноманітні обставини, події, явища, супроводжуючи їх емоційною оцінкою. Дані лексичні одиниці також використовуються для посилення дієвості та експресії мови, що в свою чергу значно підвищує увагу аудиторії.

У теорії мовленнєвих актів слухачу як компоненту комунікативного акту притаманна двоїста позиція. З одного боку, саме існування мовленнєвого акту неможливе і не має сенсу без слухача. Вимовляючи речення у ситуації спілкування ми здійснюємо певні дії: приводимо у роботу артикуляційний апарат, згадуємо людей, місця, об'єкти, повідомляємо щось співрозмовнику, розважаємо чи драгуємо його/її, просимо, обіцяємо, наказуємо, вибачаємося, засуджуємо; причому ці дії обумовлені намірами та інтенціями мовця [20].

Політичний дискурс вважається специфічним, оскільки він має ряд своєрідних рис або характеристик. У своєму виступі політики використовують конкретні терміни та поняття, що означає, що їхній словниковий запас є професійним, водночас загальноживані слова та фрази при використанні в політичному контексті можуть мати інше значення, протилежне звичному. Структура політичного дискурсу також є специфічною, оскільки вона

складається з певних мовленнєвих стратегій, типових для політичного дискурсу [30].

Дослідники також зазначають, що політичний дискурс має видатну усну та письмову форму, тобто паузи та інтонацію. Вони кажуть, що у виступі політика є вдвічі більше значущих пауз, ніж у інших людей, і ці паузи, як правило, довші, що дає можливість порівняти цей тип мовлення з театральними виставами [7, с. 46]. Як зазначалося у вступі до цієї статті, дискурс в цілому та, зокрема, політичний дискурс підлягає мультидисциплінарному дослідженню, і до нього існує безліч підходів. У цій роботі ми припускаємо, що є принаймні три перспективи, які варто обговорити. По-перше, політичний дискурс можна розглядати з точки зору фізіології як будь-який інший текст, однак, у цьому випадку академік також буде враховувати контекст та ідеології. Іншим важливим підходом до політичного дискурсу є підхід до соціопсихології, коли дослідники намагаються оцінити ефективність дискурсу та ступінь досягнення ораторами своїх цілей. І остання перспектива стосується аналізу особистих обґрунтувань чи намірів та / або адресата також у певному контексті.

Потрібно відмітити, що ефективним засобом виділення певних концептів, надання їм актуальності, глибшого пояснення думки, підвищення експресивності, переконливості та оригінальності дискурсу є неологізми. Більшість неологізмів пов'язано з розвитком науки, техніки, культури, економіки. Джерелом неологізмів є як міжособистісний дискурс, так і дискурс засобів масової інформації [4].

У той же час не можна не відзначити, що речення у політичному дискурсі наповнені розпорядчою інформацією. Подібний ефект досягається за допомогою використання теперішнього часу, прямого порядку слів, а також особливих дієслів приписання і модальних конструкцій. Встановлено, що значення модальних дієслів створюються контекстом і граматичними конструкціями, в яких вони використовуються.

Виявлено, що модальне дієслово *can* вживається для вираження можливості або здатності вчинення дії, сумніву чи подиву; *could* – для вираження можливості, здібності в минулому, дозволу, припущення; *might* – вираження припущення в сьогоднішні і майбутньому з більшим ступенем сумніву; *must* – повинності, припущення, заборони; *ought to* – морального обов'язку чи необхідності; *have to* – для вираження вчинення дії в силу певних обставин; *should (shall)* – також для вираження морального зобов'язання.

Слід зазначити, характерним для політичного дискурсу є використання в ньому форм тісно пов'язаних з модальним значенням кожної конкретної пропозиції. Спостереження над особливостями вживання лексики дозволяють стверджувати, що в дискурсі важливим є вживання вступних слів та словосполучень. Вступні слова та словосполучення, які використовуються з метою привернути увагу співрозмовника, як правило, функціонують в розмовному стилі, їх стихія – усне мовлення. До таких вступних одиниць відносяться, наприклад: «послухайте», «погодьтеся», «надайте», «уявіть», «чи знаєте», «Чи вірите» «пам'ятаєш», «зробіть милість» і т.п.

Дослідження в області дискурсивного моделювання показують, що однією з базових когнітивних моделей, що беруть участь у створенні нового способу представлення об'єкта, виступає метафора, розуміється розширено по відношенню до традиційної лінгвістичної інтерпретації. В рамках когнітивної концепції метафора представлена не тільки як мовний феномен, але як феномен когнітивний, психічний. Наявність метафоричних виразів у мовленні – це наслідок існування метафоричних моделей у психічній сфері людини.

Переважають простих речень. Вони складають більше п'ятдесяти відсотків загального числа речень і функціонують в структурах типу «щось є щось», тобто визначається якість поняття або описується щось шляхом вказівки на його властивості в простих двоскладних реченнях із складеним присудком, який складається з дієслова-зв'язки (головним чином *to be*) і іменної частини (предикатива): *An electric motor (1) is (2) a machine (3) (for converting electrical energy into mechanical energy)*, де (1 – підмет, 2 – дієслово

в'язка, 3 – предикатив). В якості предикатива часто виступають додавальні і прийменникові поєднання: *AC rectifiers are cheaper and more efficient. The control is by a remote unit. The cooling of moving parts is by ambient air.*

Вживання неперехідних дієслів у функції перехідних: *The aircraft can fly large-size equipment*; дієслів, значення яких змінюється залежно від вживання їх з різними прийменниками: *to look, to look at, to look for, to look after*, а також дієслів, які постійно пов'язані з певними прийменниками: *to depend upon (on), to refer to, to rely upon* і так далі.

Слід визначити, широке використання еліптичних конструкцій з пропуском окремих компонентів. Останні легко есплікуються і в тексті перекладу мають бути відновлені. Так, *slope engine* – не «похилий двигун», а двигун з похилим розташуванням циліндрів (*slope-cylinder engine*); *injection engine* – не «двигун з уприскуванням», а «двигун з уприскуванням палива» (*fuel injection engine*); *solid engine* – не «твердий двигун», а «ракетний двигун з твердим паливом» (*solid propellant engine*) і так далі. Заміна означальних підрядних речень прикметниками в постпозиції і означеннями у формі інфінітива: *the materials available; properties attainable; the temperatures to be expected; problems to be solved.*

Важлива функція артиклів: відсутність артикля перед назвами конкретних деталей і предметів в описах, технічних умовах, каталогах і так далі, а також інколи в технічних описах, інструкціях з експлуатації.

Введення атрибутивних груп до означувального терміну за допомогою слів *type, of the type, design, grade*, наприклад: *the water-protected type electric machines* – водозахищені електричні машини; *light-weight design units* – блоки полегшеної конструкції.

Наявність в текстах багатоелементних займенникових зворотів, абсолютно непритаманних для української мови. Структурно вони є комбінаціями займенників *here, there, where* з прийменниками *in, of, about, after, at, by, for, before, from, on, to, under, into, upon, against, etc.*, наприклад: *herieof* (про це; звідси, з цього), *thereof* (з цього, з того, цього, того), *hereupon*

(услід за цим, після цього; внаслідок цього, унаслідок чого), *thereupon* (на тому, на цьому; услід за тим, унаслідок того) і ін. Значення цих одиниць легко визначається по контексту, але в певних випадках необхідно звертатися до англо-українських словників. Зміна значення дієслова залежно від синтаксичної сполучуваності, наприклад: *to suggest something* – запропонувати щось; *something suggests that* – щось наводить на думку (щось дозволяє передбачити).

Аналіз виступів політиків показав, що розмовна лексика також є невід’ємною частиною дискурсу. Оратор нерідко свідомо пристосовується до стилю усної розмовної мови, тому що розмовні елементи впливають на адресата й іноді викликають реакцію, яка неможлива при вживанні лише літературно-нормативних елементів. Наприклад: “...*now she's got the whole sleepover thing and—she loves me still, but she'd rather be hanging out with her friends*”.

Крім того, ще однією особливістю політичного дискурсу є його ораторський характер, що включає декламації, пропаганду, тріумфальний стиль, ідеології, абстрактні поняття, посилення на науку та логіку, критику, риторику нарізних наклейок та твердження про незаперечну істину. Усі ці особливості роблять політичне мовлення театральним та агресивним. Наміром політиків у цьому випадку було б відкинути своїх опонентів та нав’язати аудиторії свої ідеї та переконання. Дослідники склали узагальнені критерії політичного дискурсу, включаючи опис дій чи констатацію факту, вбудовані заяви, висунуті в питальних реченнях; відповіді на конкретні запитання, описи проблем, що існують у суспільстві (сюди також входив би курс дій, необхідних позитивний чи негативний); нові ідеї та вірування; заявляючи загальну істину або Божу правду, запити та претензії до державних органів та заклики до прийняття певних дій чи рішення. Зазначені вище критерії сприяють ефективності політичного дискурсу, який відповідає конкретним вимогам. Доповідачі, як правило, припускають, що реципієнти мають певний набір переконань та ідей, те, що вони підтримують і що їм проти. Ці знання

змушують мовців дотримуватися певної моделі у своєму мовленні. Ця закономірність починається з оголошення причини мовлення, яка буде виголошена, мотиву, який, як правило, звучить як «я кажу не тому, що хочу, а тому, що це правильно». Спікер також наголошує, що він або вона є представником політичної партії або групи, і озвучена думка корелює з ідеями та переконаннями цієї партії групи. Іноді ця партія чи група може отримати чітку підтримку, оскільки їй буде приділено більше уваги з боку громадськості. Спікери уникають розмов про особисті мотиви та наміри, наголошуючи на важливості своєї промови для суспільства, а також як відповідальних громадян, думаючи про загальне благо.

Риторика політичного дискурсу корелює з подоланням таких негативних рис, як ідеологічна претензійність і монополія, агресивність, диктатура, прагматизм та схильність до конфліктів. Ці особливості політичного дискурсу нав'язують інформацію, замість того, щоб робити її предметом рефлексії реципієнта, таким чином, призводячи до віддаленого сприйняття тексту. Максими рефлексивності та діалогізму є основою для основної концепції цієї риторики. Максима рефлексивності передбачає, що будь-які слова несуть певні ідеї та енергію, передану автором чи оратором адресату. Під час сприйняття цих слів одержувач розуміє текст і вміщує його в своє відображення. Коли це відбувається, дослідники зазначають, що це передбачає діалогізм, оскільки цей текст адаптується за допомогою сприйняття реципієнта. Риторичні засоби застосовуються для того, щоб реципієнт більше зацікавився текстом та його значенням, відповідаючи на запитання та наводячи аргументи на свою позицію, погоджуючись чи не погоджуючись з оратором [3, с.49]. Однак часто дослідники згадують сенс монологу як типовий для політичного дискурсу, оскільки іноді текст не відображає відображення оратора і не закликає до роздумів реципієнта. Отже, політичний дискурс охоплює всі типи взаємодії особистості та суспільства, формуючи світогляд. Політичний дискурс розкриває спосіб нав'язування культурних цінностей та соціального порядку в різних суспільствах. Цей тип дискурсу

включає різноманітні політичні дискусії в суспільстві, включаючи дискусії з політиками та чиновниками та публічну риторику.

Очевидно, що сприятливою якістю в іміджі чоловіка-політика в такому разі є мужність, або маскулінність, конструювання якої у комунікативних практиках здійснюється у комплексі різноманітних прийомів, наприклад, у використанні ключових епітетів. У своєму дослідженні «Гендер у британській та американській лінгвокультурах» О.С. Гриценко наводить приклад передвиборної промови Джона Керрі на з'їзді Демократичної партії в Бостоні в 2004 р., де ключовим епітетом, що фігурує у різних контекстах більше 15 разів, було слово *strong*: “*to make America stronger at home and respected the world*”; “*And I will build a stronger American military*”; “*we need to lead strong alliances*” [11] і т. д.

Крім епітетів сучасні дослідники політичного дискурсу виділяють такий прийом конструювання маскулінності, як емпатизація агентивності, що проявляється в частому використанні в ролі суб'єкта пропозиції займенника І («я») та псевдо-інклюзивного *we* («ми»), референтом якого, по суті, є промовець.

3.2 Особливості оформлення політичного дискурсу політиками-жінками

Проведений аналіз досліджуваних політичних промов, виголошених жінками-політиками, засвідчив, що жіночому політичному дискурсу притаманне заглиблення у проблеми гендеру, прав і свобод людини та жінки, питання боротьби з насильством і прагнення до миру. Жінка прагне до гармонійної комунікації з виявленням солідарності, спільності позицій, підтримки, тоді як чоловіками керує конкуренція та бажання до самоствердження [44, с. 129-132].

В західних культурах для типово чоловічої поведінки характерними вважаються такі риси, як активність, рішучість, прагнення до змагання та досягнень, для жіночої – пасивність, нерішучість, залежність, відсутність логічного мислення та прагнення до досягнень. Але все це стереотипи, тому

іноді не відповідають дійсності. Жіночу мовну поведінку характеризують також як ввічливу й гіперкоректну, як більш “гуманну”. На думку дослідників [25, с.113] це проявляється в тому, що жінки частіше використовують емфазу, частіше чоловіків ухиляються від прямої відповіді на запитання, жінки схильні до вживання престижних, стилістичних підвищених форм, книжкової лексики, ввічливих форм, аніж чоловіки.

Гендерні особливості жінок-політиків можемо знайти також у стилістичних, лексичних, синтаксичних, культурно-соціальних та граматичних характеристиках елементів тексту. Взявши за приклади промови Jill Stein, Condoleezza Rice, Prime Minister Theresa May, Hillary Clinton, Princess Diana ми можемо виявити наступні маркери фемінного політичного дискурсу:

В сфері політики розрізняються дві групи лексичних одиниць перша це спеціальна-політична лексика, яка включає назву посади, державних органів, відомств, політичних партій та рухів, терміни міжнародної політики, юридичні та економічні терміни, а також електоральну та військову термінології. Друга це загальнополітична лексика, яка складається з філософських, соціологічних, культурологічних, релігійних термінів, які широко вживаються в ЗМІ, а також слів, що пов’язані з функціонуванням різних асоціацій, спілок, громадських організаціях (у тому ж числі й профсоюзів), а також події у культурному житті держави і т.д.

- політичні терміни (назви партій, спілки та співтовариства, політичного чину, політичних комітетів).

*Jill Stein: “This work for **Democracy and Justice** is the antidote to the converging crises we face ...”*

*Theresa May: “On **defense and security cooperation**, we are united in our recognition of **NATO** as the bulwark of our **collective defense**.”, “I have today been able to convey **Her Majesty The Queen’s** hope that **President Trump** and the **First Lady** would pay a **state visit to the United Kingdom** later this year.”*

*Hillary Clinton: “The use of immigrants as a **political device** and as a **symbol of government** gone wrong, of **attacks on one’s heritage**, one’s identity, one’s **national unity** has been very much exploited by the **current administration** here,”*

Політична термінологія характерна для будь-якого жанра політичного дискурсу. Нерідко вживають багатозначні терміни, терміни-синоніми, скорочені терміни, назви. Наприклад, термін “state” в США може значити «держава» і «штат» як адміністративна одиниця.

Граматичні особливості:

– порівняльні звороти:

*Jill Stein:” ...this historic moment, **as a movement for** democracy and justice is sweeping the planet.”, “...the homeless to become a new political force in Baltimore **as part of** your mayoral campaign.”*

*Condoleezza Rice: “I’m **as impatient as anyone ...**”, “And that’s **as good a basis as any ...**”*

*Theresa May:” ...we’re also discussing the importance of NATO continuing to ensure it is **as equipped to** fight terrorism and cyber warfare **as it is to** fight more conventional forms of war.”*

*Hillary Clinton: “The use of immigrants **as a political device** and **as a symbol of government** gone wrong...”*

*Princess Diana: “You see yourself **as a good product** that sits on a shelf and sells well”, “I was thick as a plank...”, “... people were using my bulimia **as a coat on a hanger**”.*

– усталені звороти:

*Jill Stein: “...they are utterly incapable of **getting us out.**”, “...political movement that does not **sell out** to the corporate predators...”*

*Condoleezza Rice: “... who were trying to **bring the system down**”, “If by radical change people men is he going to **drop that goal?**”*

*Hillary Clinton: “... because if we don’t **deal with** the migration issue it will continue to roil the body politic.”*

*Princess Diana: "...your **self-esteem** is at a low ebb", "I was **at the end** of my tether", "...my husband would hold more cards than I would"*

– питальні, риторичні, розділові речення:

Jill Stein:

Condoleezza Rice: "And do I really want to pay the price of an Iranian nuclear weapon?", "You know, how would we do this?"

Theresa May: "I believe this is a deal which does deliver that, which is in the national interest and am I going to see this through? Yes,"

Hillary Clinton: "How are we going to do it? We're going to do it by having the wealthy pay their fair share and close the corporate loopholes."

Princess Diana: "But, who knows?", "Our boys – that's what matters, isn't?"

Питальні речення чи риторичні питання не вимагають відповіді від адресата, хоча і звернені до співрозмовника, впливаючи певним чином на нього. Таким чином, вимовляючи питальні речення, промовець спонукає слухача самому знайти відповідь і в той же час, переконує його, що це і є правильна відповідь. (29, с.197) Так, жінки - політики уникають прямих вказівок на правильність своєї точки зору, а ніби то обговорюють рішення разом з аудиторією.

– паралелізми:

*Jill Stein: "...so many others who are realizing that dreaming **for change** is not enough, hoping **for change** is getting no where...", "**They do** this not because they want to, **they do** it because they have to..."*

*Condoleezza Rice: "I **assume they'll** act, I **assume they'll** do it", "**We can** help. **We can** support. **We can** do a lot of things..."*

*Theresa May: "**If you're** black, you're treated more harshly by the criminal justice system than if you're white. **If you're** a white, working-class boy, you're less likely than anybody else in Britain to go to university. **If you're** at a state school, you're less likely to reach the top professions than **if you're** educated privately."*

Hillary Clinton: “...of attacks on **one’s** heritage, **one’s** identity, **one’s** national unity has been very much exploited by the current administration here,”
“I want us to invest in you. I want us to invest in your future”

Princess Diana: “I sit here with hope because there’s a future ahead, **a future for my husband, a future for myself and a future for the monarchy**”

Вживання паралелізмів, вважається притаманним у жіночому мовленні. Повтори привертають увагу та посилюють прагматичний ефект мовлення, відображають небайдужість, що як правило, визначається саме у жінок.

– вставні конструкції:

Jill Stein: “**As a consequence**, half of the world’s species are expected to die off by 2100, putting the survival of humans...”

Condoleezza Rice: “**Now**, to be fair, ...”, “... which has been, **by the way**, a demand...”

Theresa May: “**And in a further sign** of the importance of that relationship...”, “**And finally**, the President and I have mentioned future economic cooperation and trade.”

Hillary Clinton: “**Of course**, we are 5 percent of the world’s population;”, “**In fact**, it would be the most extreme version”

Princess Diana: “It was **so**, you know, if we are going...”, “**Well**, ...”, “**So**, ...”

– модальні конструкції:

Jill Stein: “...the climate is heading **can be** seen in India which has just had one of its worst heat waves in recorded history...”

Condoleezza Rice: “You **may** have noticed that the Israeli Prime Minister...”

Theresa May: “**And so** we are discussing how we **can** establish a trade negotiation agreement, take forward immediate, high-level talks, lay the groundwork for a UK-U.S. trade agreement, and identify the practical steps we **can** take now in order to enable companies in both countries to trade...”

Hillary Clinton: “**And so** what I believe is the more **we can do** for the middle class, the more **we can invest** in you, your education, your skills, your future...”

*Princess Diana: “... if you **can** have rampant bulimia...”, “I think every strong woman in history **has** had to walk down a similar path”*

Жінки-політики схильні до вживання граматичних структур, які показують нереальні умови для утворення образу мрій як форми мовленнєвого впливу на адресата. В даних прикладах ми можемо відмітити, що ці модальні конструкції притаманні політичним діячам-жінкам.

Стилістичні засоби відіграють одну з найважливіших функцій у політичній дискурсології сьогодення. Слід зауважити, що в наш час майже всі політики, безвідносно до національної приналежності та незалежно від жанрової специфіки висловлювання, вдаються до різноманітних стилістичних прийомів задля надання виразності та підсилення ефекту сказаного, маючи на меті вплив на слухача, спонукання його до діяльності, пропаганду думок і поглядів, зрештою, формування громадської думки, використовуючи при цьому цілий сплав різноманітних троп. Інавгураційна промова є одним з найбагатіших жанрів у цьому аспекті, адже за своєю формою вона характеризується вчистістю, духовно-ідеологічною піднесеністю та ритуальністю. Використання палітри образно-стилістичних засобів сприяє створенню образу та іміджу політичного діяча, з одного боку, а також надає промові виразності, емоційності та переконливості, що сприяє емоційно-естетичному впливу на реципієнтів, з іншого.

Світова гуманітарна наука здобула чималий об’єм знань про емоційний стан людини. Так, уже не викликає сумніву той факт, що емоції формують структуру свідомості та мислення, що вони поєднані з когнітивними процесами та з *mental style*. Кожна емоція має свої характерні знаки, які формують семіотику емоцій мовця [10]. Політичний текст потрібний для того, щоб переконати, мобілізувати слухачів чи читачів. Конкретні прийоми працюють на те, щоб привернути увагу, описати дійсність зрозумілими для електорату термінами, образами, символами, змалювати ситуацію, як кризу чи соціальну еволюцію, створити образ ворога чи друга. Часто мобілізація аудиторії досягається шляхом створення напруження. У політичному дискурсі

немає єдино правильних чи результативних прийомів. Мобілізаційне начало в політичних текстах – обов’язковий елемент потенційно успішної політичної кампанії. Так, правильне використання мовних засобів політиками стосовно конкретного електорату сприяє його активній мобілізації. Як бачимо, велике значення мають засоби масової інформації у формуванні громадської думки стосовно політичної події або представника сучасного політикуму. Безумовно, додатковий зміст й акценти будь-якого політичного тексту повинні бути зрозумілими слухачам та глядачам. П. Зернецький, який зробив ґрунтовне дослідження у сфері смислу PR-маніпуляцій, виділяє чотири макрорівні: Перший – це рівень макроінтенції, тобто загального комунікативного наміру політичного дискурсу. Другий – фільтруючий, включає категорії мислення, “які створюються в індивідумів через особистий досвід або абстрактний процес мислення”. Третій – рівень стратегій, до якого належать наступальна позиція в полеміці, критика діяльності опонентів, заклики до позитивних змін, підкреслений оптимізм, імідж політика. До четвертого рівня комунікативної побудови дискурсу автор відносить тактику і прийоми впливу на адресата дискурсу: навіювання та переконання [4]. Традиції передвиборчих перегонів засвідчують, що антиреклама посідає чільне місце у формуванні громадської думки. Пропаганда також пов’язана з політичним дискурсом.

Сучасне трактування цього поняття змінилося. Дж. Марчін (J. Marcini) простежує, що Longman Dictionary of Contemporary English інтерпретує поняття “пропаганда” як інформацію, яка не відповідає дійсності та яку використовує уряд або політична партія з метою отримання підтримки електорату. Концепт “політична пропаганда” – ширший, ніж “політична риторика”. Для ефективного маніпулювання свідомістю аудиторії автори використовують узагальнення, спонукальні речення, повтори та перифрази [11, р. 357-359]. О. Г. Алтунян виокремлює такі жанри політичних текстів: реклама та лозунги, листівки, політичні промови, політичні статті, політична публіцистика, інформаційні статті, політичні новини. Усім цим жанрам притаманні як об’єктивні, так і суб’єктивні характеристики. Лозунги, реклама

та політичні промови є суб'єктивними повідомленнями, оскільки їхні автори – безпосередні учасники політичного процесу. Більше того, у цих жанрах простежуємо потужну емотивність. Отже, у сучасному інформаційному світі емоції набувають нового та непередбачуваного значення. Забарвлюючи текст емоційно, мовець надає інформації нового суб'єктивного звучання, окреслюючи сферу свого мовленнєвого впливу.

3.3 Гендерне зіставлення оформлення політичного дискурсу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії

Оскільки політичний дискурс не вичерпується лише комунікативною природою, для нього характерні ще й психологічне та соціальне підґрунтя. Політичний текст є дискурсивним і може бути емоційно зарядженим. Емоційність пронизує усю мовленнєву діяльність людини й “закріплюється” в семантиці слова у вигляді специфікаторів емоційного стану мовця. Емотивами вважають лексеми, що виражають емоції адресантів, та емоційно впливають на адресатів [6]. Повертаючись до політичної комунікації, пригадуємо, що А. Баранов та О. Казакевич стверджують, що рівень розвитку політичного діалогу демонструє стадію розвитку демократії в суспільстві. А демократія – це діалогічна взаємодія між різними політичними партіями, громадськими рухами, навіть окремими людьми. Метою розвинутої системи політичної комунікації є забезпечення можливостей для досягнення суспільної згоди [1].

Не зважаючи на те, що сучасне розвинене суспільство взагалі та політична сфера зокрема вважаються гендерно нейтральними, гендерна складова, як було зазначене вище, все ж залишається специфічно забарвленою на всіх рівнях: вербальному, паравербальному та екстралінгвальному. Проведений аналіз практичного матеріалу дослідження уможливив ствердження, що політичний дискурс Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії характеризується чітко вираженою гендерною складовою. Розглянемо кожен рівень окремо.

На вербальному рівні спостережено наступні особливості:

Чоловіки-політики

1. На вербальному рівні:

1) вдаються до використання емоційно забарвленої лексики, великої кількості епітетів (*egregious assault, unbearable conditions, endless promises, unbelievable statements*);

2) широко використовують граматичні повтори у вигляді анафори та паралельні конструкції (**NO MORE** financial contributions, **NO MORE** European court of justice, **NO MORE** common fisheries policy);

3) вживають антитези ("we love Europe, we just hate the European Union");

4) уживають риторичні питання (Why shall we do it? Who is responsible?);

5) використовують окличні речення, які часто є агресивно забарвленими (Just stop it! We will never agree!!! Do not pretend any longer!);

6) вдаються до використання сленгу (fishery politics, bloody supporters, tough guys from there).

2. На паравербальному рівні:

1) збільшення гучності промови;

2) короткі паузи;

3) збільшена кінетична активність (активна жестикуляція, нахили всього тіла, жести вказівним пальцем).

3. На екстралінгвальному рівні:

1) активне використання партійної символіки (прапори, плакати у відповідних кольорах).

Жінки-політики

1. На вербальному рівні:

1) активне використання метафор (the flock of conservatives, the dawn of the party, the last dance of the minister);

- 2) використання оксюмору (awfully friendly, nastily kind, beautifully offended);
- 3) вживання алюзії (the Babylon Tower of migrants);
- 4) широке використання заперечних речень, особливо з модальними дієсловами (We must not do it, They cannot make it true, You should not believe them).

2. На паравербальному рівні:

- 1) використання повільного темпу;
- 2) довгі незаповнені паузи;
- 3) використання спадного тону замість висхідного;
- 4) активна міміка (губи, очі).

3. На екстралінгвальному рівні:

- 1) одяг та аксесуари з символікою партії;

Таким чином, на вербальному рівні чоловіки та жінки по-різному вживають лексико-граматичні та стилістичні засоби, мовлення жінок є більш спокійним та меліоративно забарвленим на відміну від агресивної, часто грубої манери спілкування чоловіків.

Можна також зробити висновок про певний гендерний зсув на паравербальному просодичному рівні: у чоловіків-політиків чітко простежується підвищення тембру та швидкості мовлення, скорочення пауз, що є зазвичай ознакою жіночого мовлення. У жінок-політиків навпаки: темп мовлення уповільнюється, тривалість пауз збільшується.

Стосовно екстралінгвального рівня, суттєвої різниці не встановлено. Жінки-політики активніше використовують аксесуари (брошки, закладки, шарфи, сумки), що є типовим не тільки під час політичної взаємодії. Чоловіки-політики використовують краватки відповідного кольору або орнаменту а також зовнішні аксесуари (прапори, плакати).

Висновки до розділу 3

У результаті дослідження промов політичних діячів було з'ясовано, що вона має гендерну відмінність, яка виражається у приналежності до категорій фемінінності та маскулінності. Гендерні маркери мовлення політичних діячів складають як типологічні фонетичні, граматичні та лексико-стилістичні аспекти, так і специфічні, конкретно мовленнєві, культурно-обумовлені граматичні та лексико-стилістичні аспекти, які позначені інтонацією та іншими невербальними засобами впливу на аудиторію. У мовленні політиків присутні специфічні індивідуальні (для жінок та чоловіків) лексико-стилістичні та граматичні маркери.

До лексико-стилістичних та граматичних маркерів належать метафори, алюзії, цитування, термінологія, іронія, повтори, паралелізм, інверсія та інші, до фонетичних – інтонація. У мові чоловіків-політиків відзначається більш часте вживання модальних дієслів (на 20% частіше, ніж у політиків-жінок), імперативних конструкцій, простих речень тощо. Так, наприклад, Дональд Трамп в своїх виступах використовує багато образно-стилістичних засобів, епітетів, метафор, стилістичних порівнянь і т.д. Таким чином використання метафори у політичному дискурсі Д. Трампа, є одним із найважливіших риторичних засобів, який стає знаряддям агітації. Метафора *the crime and gangs and drugs that have stolen too many lives and robbed our country* передає негативну оцінку. Цим висловом Д. Трамп хоче зазначити високий рівень злочинності, її негативний вплив на суспільство. Люди, які пов'язані зі злочинністю, перестають бути корисними членами суспільства. Президент підкреслює руйнівний вплив наркоіндустрії та злочинності на суспільство. Метафора *from the face of the Earth* доводить негативне ставлення президента до тероризму. Цим висловом він наголошує на тому, що прийшов час покінчити з ісламським тероризмом, та зазначає, що США заведеться підтримкою інших країн та повністю ліквідує радикальний тероризм. У наступному прикладі Д. Трамп також вдається до стилістичних порівнянь. Він порівнює минулу владу Америки з його майбутньою: *America will start winning*

again, winning like never before. Президент підкреслює, що минула влада буда неспроможною та недієздатною, що дії минулої влади не принесли країні ніяких перемог. Д. Трамп дає чітко зрозуміти, що з ним Америка стане кращою, що його влада принесе суспільству багато перемог. Гендерними маркерами маскулінності в політичному дискурсі виступають термінологічність, прагнення до максимальної точної номінації, вживання прикметників оцінювального значення, а також абстрактних іменників, що дозволяє визначити маскулінну мовну поведінку політика як «інструментальну». На лексичному рівні рельєфно простежується семантика інстинктивної сфери, а в синтаксисі превалюють короткі наказові речення, що створюють ефект готовності до дії, виконання наказу, рішучості.

Що до мови політиків-жінок, слід визначити що вони частіше вдаються до пестливих суфіксів, використовують у мовленні пестливі номінації, вживають вставні слова, модальні конструкції, які виражають різний ступінь невпевненості й невизначеності. Проте вважаємо, що сучасні жінки-політики аж ніяк не прагнуть виглядати непереконаливо. Велика кількість зменшувальних суфіксів у лексемах свідчить про їхнє бажання бути ближчими до аудиторії. Американським жінкам-політикам властива «надтолерантність». Так якщо ми звернемо увагу на Г. Клінтон, вона часто використовує такі конструкції: *If I can, I'm humbled* (“*We have a full agenda, so let me, if I can, just emphasize just a few points*” “*I am honored and humbled to call President Mandela my friend*”). На думку сучасних дослідників, жіночу мовну поведінку можна охарактеризувати як більш «гуманну», що проявляється в частому використанні вживання лексики стилістично забарвленої, високого стилю та значної кількості ввічливих форм. Фемінна емоційність, суб'єктивізм і схильність до перебільшення виражається в текстах політичного дискурсу питальними та риторичними реченнями, порівняльними зворотами й повторами, що насичує текст емотивністю й експресивністю це ми можемо побачити на прикладі *Hillary Clinton*: “*How are we going to do it? We're going to do it by having the wealthy pay their fair share and close the corporate*

loopholes”. Також різноманітні зображальні засоби, метафори, алюзії та цитування, іронія, повтори, паралелізм слугують емотивній диференціації жіночої мовної поведінки.

Гендерне маркування лексичних одиниць в сучасному політичному англomовному дискурсі відбувається завдяки диференціації соціальних стереотипів жінки-політика і чоловіка-політика, особливостей вербальної поведінки та комунікативних стратегій, а також екстралінгвістичними чинниками, які обумовлюють мовну ситуацію, мету комунікації і її спрямованість на адресата (аудиторію). Жіноче та чоловіче мовлення має як спільні, так і відмінні риси. Так, наприклад, політичний англomовний дискурс на сучасному етапі експлуатує та послідовно закріплює за чоловіками лінгвістичні характеристики домінування, лідерства, активності, публічності, раціональності і сили волі, а за жінкою – закріплює образ нерішучості, залежності, відсутності логічного мислення й прагнення до досягнень.

Отже, гендерна диференціація політичного дискурсу стала можливою після того, як жінки стали активними учасницями політичного процесу. Незважаючи на те, що мовленню представниць слабкої статі властива експресивність та непослідовність, їхній політичний дискурс тяжіє до «маскулінності», яка є характерною особливістю політичного процесу та виражається за допомогою використання метонімії, метафори й алюзії.

Особливості мовлення жінок-політиків, як і чоловіків, виявляються у стратегії ведення розмови, її тематичній спрямованості та способі організації висловлювання. Відмінності в поведінці, характерах чоловіків і жінок, їх нерівне становище в суспільстві мають не природжений характер, але сформовані суспільством, вони постійно відтворюються за допомогою його символів і норм. Таким чином, поведінка жінок- та чоловіків- політиків має диферентні характеристики, але ця різниця у їх мовленні має ймовірний характер, демонструючи різноманітність властивостей маскулінності й фемінінності, їх залежність від системи гендерних і культурних норм.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. Дискурс, це – суттєва складова соціокультурної взаємодії, характерними рисами якої є інтереси, цілі, стилі і формування такої суспільної думки, що потрібна для автора дискурсу. На основі цього дискурс можна охарактеризувати як певне повідомлення різножанрової тематики з ознаками єдністю змістових, тематичних і лінгвістичних компонентів, що подане в усній або письмовій формі у вигляді одного чи кількох висловлювань і вживається як у мовному, так і у позамовному контекстах.

2. Політичний дискурс - сукупність текстових і мовних комунікаційних практик, що виражають і транслюють політичні уявлення, ідеї, наміри, дії і відносини суб'єктів політики. З різних посилок дослідників ми розуміємо політичний дискурс як політичне спілкування. У вузькому сенсі політичне спілкування є спеціалізованим текстом, що має певну логіку, композиційну цілісність та власну мову.

Головними функціями політичного дискурсу є:

- маніпулятивна,
- функція переконання,
- інформативна,
- аргументативна,
- створення картини кращого майбутнього,
- та функція конструювання мовленнєвої реальності.

На основі виокремлених функцій можна дійти висновку, що дискурс не відтворює структури навколишнього світу, а виробляє владу в ході процесів специфічної актуалізації мови. Політичний дискурс фактично моделює суспільні інтереси.

Дослідження політичного дискурсу з лінгвістичної точки зору є порівняно новими. У межах даних досліджень О. Шейгал виділяє 3 підходи до вивчення політичного дискурсу:

1. *Дескриптивний підхід* зводиться до класичної методики риторичного аналізу публічних виступів. Розглядаються мовна поведінка політиків, мовленнєві засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії. У рамках цього підходу дослідник є незалежним, нейтральним аналітиком, він виступає без власної ідеологічної оцінки.

2. *Критичний підхід*, спрямований на критичне вивчення соціальної моралі, яка виражається у мові чи дискурсі. Мовлення розглядається як засіб влади та соціального контролю. У рамках цього підходу дослідник відкрито займає бік тих, хто втратив владу.

3. *Когнітивний підхід* дає можливість перейти від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації. [41, с. 44]

Для даного дискурсу виокремлюють наступні мовні ознаки:

1. Кліше і штампи. Покликані пробуджувати у свідомості адресата вже існуючі у нього стереотипи, а також зосередженні на локальності інформації для легшого розуміння.

2. Оціночна лексика. Акцентує увагу і впливає на свідомість читача.

3. Термінологічні дефініції. Націлена створювати складні визначення термінів та надають нові смислові відтінки.

Вивчати політичний дискурс – цікаво тому як пов'язане на самперед із реальним політичним життям суспільства.

3. Якщо узагальнити вищезазначене то більшість жінок у процесі мовної комунікації віддані стилю співробітництва, а чоловіки використовують стиль конкуренції, тому кожен має специфічні способи комунікації. Жінки зазвичай дотримуються по черговості мовлення, а чоловіки прагнуть до домінування та самоствердження. Відповідно до цього є різні стилі мовлення жінок та чоловіків.

По-перше чоловіче мовлення не надто емоційне забарвлене, адже чоловіки більш вдумливо підбирають для свого висловлювання слова. Тоді

коли жіноче мовлення значно відрізняється, так як їхні слова більше витончені та насичені експресивною лексикою.

По-друге речення чоловіків, зазвичай є коротшими від речень жінок. Вони частіше прагнуть керувати тематикою розмови, є більш категоричними та більше перебивають співрозмовника.

По-третє, варто зазначити, що в чоловічому мовленні переважають конкретні іменники, а в жіночому – абстрактні. Таким чином, атрибути мовного стилю жінок та чоловіків виражається в аспекті мови та мовної поведінки.

Звідси можна стверджувати, що жінкам та чоловікам властиве використання двох протилежно різних стилів мовлення. Чоловіче мовлення прямолінійне, жорстке, у певній мірі грубе, у жінок же воно у деяких випадках м'яке та спокійне.

4. Маскулінний політичний дискурс відрізняється тим що, мова чоловіків коротша за мову жінок. Чоловіки в ситуації змішаної комунікації розмовляють більше, ніж жінки перебивають їх, сперечаються, задають напрямок розмови. Чоловіче спілкування відрізняється від жіночого більш емоційною стриманістю. У чоловіків переважає аспект розуміння оточуючих на основі знання чи інтелектуальної подібності коли у жінок на основі – співчуття.

Гендерні особливості політичних діячів чоловіків можемо знайти у стилістичних, лексичних, синтаксичних, культурно-соціальних, граматичних характеристиках елементів тексту. Розглянувши приклади можна відмітити очевидну тенденцію чоловіків до використання термінологічної та професійної лексики. Така лексика позбавлена емоційності, вона прагне до однозначності та абсолютної визначеності, що і притаманна чоловікам.

Опрацювавши різні промови політичних діячів – чоловіків, відзначається більш часте вживання модальних дієслів (на 20% частіше, ніж у політиків-жінок), імперативних конструкцій, простих речень тощо. Іменники

зі значенням абстрактності в своїх промовах набагато частіше ніж у жінок-політиків, що і доводить високий ступінь абстракції їх мислення. Таким чином, абстрактні іменники формують групу гендерно маркованих одиниць мовлення, притаманним чоловікам.

Як правило, чоловіки висловлюють свої думки чітко, не використовуючи багато стилістичних засобів. Вживання великої кількості епітетів, метафор або порівнянь притаманіше жінкам, так як зазвичай чоловіки у більшості випадків, говорять доволі «сухо». Тому використання коротких, простих речень проявляється у політичних діячів - чоловіків.

5. Що до мови політиків-жінок, слід визначити що вони частіше вдаються до пестливих суфіксів, використовують у мовленні пестливі номінації, вживають вставні слова, модальні конструкції, які виражають різний ступінь невпевненості й невизначеності. Жінки вільніше й повніше виражають свої почуття та емоції. Проте вважаємо, що сучасні жінки-політики аж ніяк не прагнуть виглядати непереконливо. Велика кількість зменшувальних суфіксів у лексемах свідчить про їхнє бажання бути ближчими до аудиторії. Фемінна емоційність, суб'єктивізм і схильність до перебільшення виражається в текстах політичного дискурсу питальними та риторичними реченнями, порівняльними зворотами й повторами, що насичує текст емотивністю й експресивністю. Також різноманітні зображальні засоби, метафори, алюзії та цитування, іронія, повтори, паралелізм слугують емотивній диференціації жіночої мовної поведінки.

Жіноче та чоловіче мовлення має як спільні, так і відмінні риси. Так, наприклад, політичний англomовний дискурс на сучасному етапі експлуатує та послідовно закріплює за чоловіками лінгвістичні характеристики домінування, лідерства, активності, публічності, раціональності і сили волі, а за жінкою - закріплює образ нерішучості, пасивності, залежності, відсутності логічного мислення й прагнення до досягнень. Таким чином, поведінка жінок-та чоловіків - політиків має диферентні характеристики, але ця різниця у їх мовленні має ймовірний характер, демонструючи різноманітність

властивостей маскулінності й фемінінності, їх залежність від системи гендерних і культурних норм.

Проведений аналіз практичного матеріалу дослідження уможливив ствердження, що політичний дискурс Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії характеризується чітко вираженою гендерною складовою. Розглянемо кожен рівень окремо.

На вербальному рівні спостережено наступні особливості:

Чоловіки-політики

4. На вербальному рівні:

7) вдаються до використання емоційно забарвленої лексики, великої кількості епітетів (*egregious assault, unbearable conditions, endless promises, unbelievable statements*);

8) широко використовують граматичні повтори у вигляді анафори та паралельні конструкції (**NO MORE** financial contributions, **NO MORE** European court of justice, **NO MORE** common fisheries policy);

9) вживають антитези ("we love Europe, we just hate the European Union");

10) уживають риторичні питання (Why shall we do it? Who is responsible?);

11) використовують окличні речення, які часто є агресивно забарвленими (Just stop it! We will never agree!!! Do not pretend any longer!);

12) вдаються до використання сленгу (fishery politics, bloody supporters, tough guys from there).

5. На паравербальному рівні:

4) збільшення гучності промови;

5) короткі паузи;

6) збільшена кінетична активність (активна жестикуляція, нахили всього тіла, жести вказівним пальцем).

6. На екстралінгвальному рівні:

- 2) активне використання партійної символіки (прапори, плакати у відповідних кольорах).

Жінки-політики

4. На вербальному рівні:

- 5) активне використання метафор (the flock of conservatives, the dawn of the party, the last dance of the minister);
- 6) використання оксюмору (awfully friendly, nastily kind, beautifully offended);
- 7) вживання алюзії (the Babylon Tower of migrants);
- 8) широке використання заперечних речень, особливо з модальними дієсловами (We must not do it, They cannot make it true, You should not believe them).

5. На паравербальному рівні:

- 5) використання повільного темпу;
- 6) довгі незаповнені паузи;
- 7) використання спадного тону замість висхідного;
- 8) активна міміка (губи, очі).

6. На екстралінгвальному рівні:

- 2) одяг та аксесуари з символікою партії;

Таким чином, на вербальному рівні чоловіки та жінки по-різному вживають лексико-граматичні та стилістичні засоби, мовлення жінок є більш спокійним та меліоративно забарвленим на відміну від агресивної, часто грубої манери спілкування чоловіків.

Можна також зробити висновок про певний гендерний зсув на паравербальному просодичному рівні: у чоловіків-політиків чітко простежується підвищення тембру та швидкості мовлення, скорочення пауз, що є зазвичай ознакою жіночого мовлення. У жінок-політиків навпаки: темп мовлення уповільнюється, тривалість пауз збільшується.

Стосовно екстралінгвального рівня, суттєвої різниці не встановлено. Жінки-політики активніше використовують аксесуари (брошки, закладки,

шарфи, сумки), що є типовим не тільки під час політичної взаємодії. Чоловіки-політики використовують краватки відповідного кольору або орнаменту а також зовнішні аксесуари (прапори, плакати).

Перспективним є проведення порівняльного аналізу на матеріалі англійської та української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонова А. В. Іntenціональний аналіз текстотипа передвиборної агітаційної мови (на матеріалі англійської мови) // Вісник Запорізького державного університету, 2006. – Вип. 61. № 11. – С. 221–226.
2. Баллі Ш. Мова і життя. – К., 2003. – 230 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики // Київ: Академія, 2004. – 344 с.
4. Борботько В. Г. Загальна теорія дискурсу (принципи формування та смислопородження): автореферат дис. д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 // Київ, 1998. – 48 с.
5. Ван Дейк Т. А. До визначення дискурсу // Лондон, 1998..
[Електронний ресурс URL <http://www.nsu.ru/psych/internet/bits/vandijk2.html>
6. Ван Дейк Т. А. Мова, пізнання, комунікація: Пер. з англ. – К., 1989. – 312 с.
7. Ван Дейк Т. А. Кінч В. Стратегії розуміння зв'язного тексту // Нове в зарубіжній лінгвістиці. Когнітивні аспекти мови. – К., Вип. № 23. – С. 153 – 211.
8. Гайкова О. В. Передвиборний дискурс як жанр політичної комунікації (на матеріалі англійської мови): автореф. дис. к. філол. н. – 2003. – 19 с.
9. Даутова Л. А. Мовні особливості передвиборного дискурсу (на матеріалі американського передвиборного дискурсу) // Філологічні науки. Питання теорії і практики. 2014. – С. 53-57
10. Демьянков В. З. Політичний дискурс як предмет політологічної філології // Політична наука. Політичний дискурс: історія і сучасні дослідження. К., 2002. - № 3. –С. 32-43
11. Звегинцев В.А. Мова і лінгвістична теорія. – К. .: Едіторіал, 2001. – 248 с.

12. Калашник Н. Г. Компресія тексту. Алгоритм реферату і анотації. Основи перекладацького реферування // Теорія та практика перекладу : навч. посібник. – Запоріжжя, 2004. – С. 103–122
13. Карасик В. І. Структура інституційного дискурсу // Проблеми мовної комунікації: Межвуз. зб. науч.тр. – К., 2000. – С. 25 – 33
14. Кондратенко Н. В. Політичний дискурс: сутність, типологія, специфіка функціонування // Реклама та PR у масово інформаційному просторі : [монографія] ; за заг. ред. О. В. Олександрова. – Одеса : Астропринт, 2009. – С. 21–26
15. Контекстний словник "Reverso Context" [Електронний ресурс]. URL: <http://context.reverso.net/переклад/українськаанглійська/> (дата звернення: 15.10.2022)
16. Кость С. Семантико-теоретичний аналіз функціонування терміну дискурс Кость // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології», 2010. – № 675. – С. 121–124
17. Кузьмін П.В. Дискурс як спосіб політичної діяльності // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, Серія: філософія. Том 19 (58). – Симферопіль, 2006. – №2. – 223 с.
18. Макаров М. Л. Інтерпретативний аналіз дискурсу в малій групі // – К., 1998. – 200 с.
19. Макаров М. Л. Основи теорії дискурсу // К., 2003. – 280 с.
20. Михалева О.Л. Політичний дискурс: способи реалізації агональному // Побудова громадянського суспільства: матеріали міжнар. гуманітаріїв, конгресу – I. : Вид-во Харківського пед. ун-ту, 2002. – С. 96-105
21. Ніколаєва Т. М. Короткий словник термінів лінгвістики тексту // Нове в зарубіжній лінгвістиці. Лінгвістика тексту. – К., 1998. – Вип. № – С. 467 – 472.
22. Павлуцька В.О. Політичний дискурс: особливості та функції // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. – Житомир, 2008. – С. 218-221

23. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації // К. : Спілка рекламистів України, Українська асоціація паблік рілейшнз, 1996. – 175 с.
24. Семенюк О.А. Основи теорії мовної комунікації. - Навчальний посібник. – К.: ІнЮр, 2009. – 276 с.
25. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору // Автореф. дис ... д-ра філол. НаукКиїв. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Ін-т журналістики. – Київ, 2003. – 32 с.
26. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність: [на матеріалах суч. газетн. публіцистики]: монографія / К. Серажим. – К., 2002. – 392 с.
27. Скворцова, О. Ю. Політичний дискурс у мовознавстві: своєрідні характеристики / О. Ю. Скворцова. – Текст: безпосередній // Молодий вчений. – 2017. – № 9 (143). – С. 374-376. – URL: <https://moluch.ru/archive/143/40135/> (дата звернення: 16.02.2023).
28. Стоцький В. В. Інформаційно-політичні технології як засоби організації і функціонування сучасного політичного ринку влади / В. В. Стоцький // Перспективи: науковий журнал. – Одеса, 2005. – № 2 (30). – С. 33 – 37.
29. Стоцький В. В. Роль ідентифікації в конструюванні політичної реальності / В. В. Стоцький // Перспективи: науковий журнал. – Одеса, 2006. – № 4 (36). – С. 139 – 143.
30. Стоцький В. В. Політичний дискурс ЗМІ: сутність та основні підходи до аналізу / В. В. Стоцький // Вісник ОНУ: соціологія і політичні науки. – Одеса: Астропринт, 2008. – Том 13, вип. 5. – С. 691–695.
31. Стоцький В. В. Комунікативні технології у дискурсі ЗМІ / В. В. Стоцький // Наукове пізнання: методологія та технологія. – Одеса, 2009. – № 2 (24). – С. 146 – 152.
32. Тарнаева Л. П. Ідиоматичність лексичного шару професійного дискурсу в міжмовному зіставленні // 2017. – № 2. – 23–27 с.

33. Фуко М. Археологія знання: Пер. з фр. / Заг. ред. Б. Левченко. - К., 1996. – 208 с.
34. Хабермас Ю. Демократія. Розум. Моральність. – М., 1992. – 224 с.
35. Харрис; Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен // [І. С. Шевченко та ін.]. – Харків: Константа, 2005. – 356 с.
36. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада // Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. – Київ, 2000. – 288 с.
37. Amaglobeli, G. (2009). Political problem: Natural or Conventional IBSU Scientific Journal, 3(1), p. 21–34
38. Collins COBUILD English Grammar. Harper Collins Publishers, 2011. – 40 p.
39. Crystal D. A dictionary of linguistics and phonetics / D. A. Crystal. – Oxford: Blackwell Publishers, 1991. – 389 p.
40. Edelman M. Political Language: Words that Succeed and Policies that Fail. N. Y.: Academic Press, 1977. – 184 p.
41. Oxford Dictionaries. URL: <https://en.oxforddictionaries.com>
42. Schiffrin D. Approaches to Discourse. Oxford / D.Schiffrin. – Cambridge, Mass: Basil Blackwell, 1994. – 470 p.
43. Stenstrom A.B. An Introduction to Spoken Interaction / A. B. Stenstrom. – London, New York: Longman, 1994. – 288p.
44. Stubbs M. Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language / M. Stubbs. – Oxford: Basil Blackwell, 1983. – 272 p.
45. Van Dijk T.A. What is political discourse analysis? / T. A. Van Dijk // Political linguistics. — Amsterdam, 1998. — P. 11 — 52.
46. Widdowson H. G. Linguistics, 3d ed. / Series Editor H. G. Widdowson. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1997. – 134 p.

47. Winstone Steve. We must stop the heart of steel being ripped out of Sheffield. URL: <http://mikehookem.org/news.php?id=25> (дата звернення: 17.11.2022)

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

48. The Secretary of State talks about the crises we face, and what we need to do. Interview by By William Beaman and Conrad Kiechel. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://www.rd.com/your-america-inspiring-people-and-stories/interview-with-condoleezza-rice/article28523-2.html>

49. BBC1 Panorama interview with the Princess of Wales, Broadcast in November 1995. [Electronic Resource] – Access Mode: <http://www.bbc.co.uk/politics97/diana/panorama.html>

50. Jeremy Corbyn tells CBI business must act for 'common good' [Electronic Resource] – Access Mode: https://www.bbc.com/news/topics/cwlw3xz041gt/jeremycorbyn&link_location=live-reporting-story

51. Prime Minister's letter to Donald Tusk triggering Article 50 (2017) by Theresa Mary May [Electronic Resource] – Access Mode: https://en.wikisource.org/wiki/Prime_Minister%E2%80%99s_letter_to_Donald_Tusk_triggering_Article_50

52. Press Resources [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.jill2016.com/press>

53. Green party [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/politics/green-party>

54. The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated [Electronic Resource] – Access Mode: https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/09/26/the-first-trump-clinton-presidential-debate-transcript-annotated/?noredirect=on&utm_term=.54ef27c1c812

55. US media must 'get smarter' to tackle Trump, says Hillary Clinton [Electronic Resource] – Access Mode:

<https://www.theguardian.com/world/2018/nov/23/hillary-clinton-us-media-must-get-smarter-tackle-trump-threat>

56. Hillary Clinton: Europe must curb immigration to stop rightwing populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/22/hillary-clinton-europe-must-curb-immigration-stop-populists-trump-brexit>

57. Hillary Clinton: Europe must curb immigration to stop rightwing populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://www.theguardian.com/world/2018/nov/22/hillary-clinton-europe-must-curb-immigration-stop-populists-trump-brexit>

58. Hillary Clinton calls on Europe to curb migration to halt populists [Electronic Resource] – Access Mode: <https://thehill.com/homenews/news/417989-hillary-clinton-calls-on-europe-to-curb-migration-to-halt-right-wing-populists>

ДОДАТОК А

President Trump and Prime Minister May's Opening Remarks (2017)

Theresa Mary May and Donald John Trump

President Donald J. Trump: "Thank you very much. I am honored to have Prime Minister Theresa May here for our first official visit from a foreign leader. This is our first visit, so -- great honor.

The special relationship between our two countries has been one of the great forces in history for justice and for peace. And, by the way, my mother was born in Scotland -- Stornoway -- which is serious Scotland.

Today, the United States renews our deep bond with Britain -- military, financial, cultural, and political. We have one of the great bonds. We pledge our lasting support to this most special relationship. Together, America and the United Kingdom are a beacon for prosperity and the rule of law. That is why the United States respects the sovereignty of the British people and their right of self-determination. *A free and independent Britain is a blessing to the world*, and our relationship has never been stronger...

"...On behalf of our nation, I thank you for joining us here today. *It's a really great honor*. Thank you very much..."

Prime Minister Theresa May: "Well, thank you very much, Mr. President. And can I start by saying that I'm so pleased that I've been able to be here today. And thank you for inviting me so soon after your inauguration. And I'm delighted to be able to congratulate you on what was a stunning election victory.

And, as you say, the invitation is an indication of the strength and importance of the special relationship that exists between our two countries -- a relationship based on the bonds of history, of family, kinship and common interest. *And in a further sign of the importance of that relationship, I have today been able to convey Her Majesty The Queen's hope that President Trump and the First Lady would pay*

a state visit to the United Kingdom later this year. And I'm delighted that the President has accepted that invitation...

...Our talks will be continuing later. I'm sure we'll discuss other topics -- Syria and Russia.

On defense and security cooperation, we are united in our recognition of NATO as the bulwark of our collective defense. And today, we've reaffirmed our unshakeable commitment to this alliance. Mr. President, I think you said -- you confirmed that you're 100 percent behind NATO. But we're also discussing the importance of NATO continuing to ensure it is as equipped to fight terrorism and cyber warfare as it is to fight more conventional forms of war.

And I've agreed to continue my efforts to encourage my fellow European leaders to deliver on their commitments to spend 2 percent of their GDP on defense so that the burden is more fairly shared. It's only by investing properly in our defense that we can ensure we're properly equipped to face our shared challenges together.

And finally, the President and I have mentioned future economic cooperation and trade. Trade between our two countries is already worth over \$150 billion pounds a year...

ДОДАТОК Б

The first Trump-Clinton presidential debate transcript, annotated

Beginning with you, Secretary Clinton, why are you a better choice than your opponent to create the kinds of jobs that will put more money into the pockets of American workers?

CLINTON: Well, thank you, Lester, and thanks to Hofstra for hosting us. The central question in this election is really what kind of country we want to be and what kind of future we'll build together. Today is my granddaughter's second birthday, so I think about this a lot. First, we have to build an economy that works for everyone, not just those at the top. That means we need new jobs, good jobs, with rising incomes.

I want us to invest in you. I want us to invest in your future. That means jobs in infrastructure, in advanced manufacturing, innovation and technology, clean, renewable energy, and small business, because most of the new jobs will come from small business. We also have to make the economy fairer. That starts with raising the national minimum wage and also guarantee, finally, equal pay for women's work.

CLINTON: I also want to see more companies do profit-sharing. If you help create the profits, you should be able to share in them, not just the executives at the top.

And I want us to do more to support people who are struggling to balance family and work. I've heard from so many of you about the difficult choices you face and the stresses that you're under. So let's have paid family leave, earned sick days. Let's be sure we have affordable child care and debt-free college.

How are we going to do it? We're going to do it by having the wealthy pay their fair share and close the corporate loopholes...

Mr. Trump, the same question to you. It's about putting money -- more money into the pockets of American workers. You have up to two minutes.

TRUMP: Thank you, Lester. Our jobs are fleeing the country. They're going to Mexico. They're going to many other countries. You look at what China is doing to our country in terms of making our product. They're devaluing their currency, and there's nobody in our government to fight them. And we have a very good fight. And we have a winning fight. Because they're using our country as a piggy bank to rebuild China, and many other countries are doing the same thing.

So we're losing our good jobs, so many of them. When you look at what's happening in Mexico, a friend of mine who builds plants said it's the eighth wonder of the world. They're building some of the biggest plants anywhere in the world, some of the most sophisticated, some of the best plants. With the United States, as he said, not so much.

So Ford is leaving. You see that, their small car division leaving. Thousands of jobs leaving Michigan, leaving Ohio. They're all leaving. And we can't allow it to happen anymore. As far as child care is concerned and so many other things, I think Hillary and I agree on that. We probably disagree a little bit as to numbers and amounts and what we're going to do, but perhaps we'll be talking about that later...

Secretary Clinton, would you like to respond?

CLINTON: Well, I think that trade is an important issue. *Of course, we are 5 percent of the world's population;* we have to trade with the other 95 percent. And we need to have smart, fair trade deals.

We also, though, need to have a tax system that rewards work and not just financial transactions. And the kind of plan that Donald has put forth would be trickle-down economics all over again. *In fact, it would be the most extreme version,* the biggest tax cuts for the top percent of the people in this country than we've ever had.

I call it trumped-up trickle-down, because that's exactly what it would be. That is not how we grow the economy...

...I don't buy that. I have a different experience. My father was a small-businessman. He worked really hard. He printed drapery fabrics on long tables,

where he pulled out those fabrics and he went down with a silkscreen and dumped the paint in and took the squeegee and kept going.

And so what I believe is the more we can do for the middle class, the more we can invest in you, your education, your skills, your future, the better we will be off and the better we'll grow. That's the kind of economy I want us to see again...

ДОДАТОК В

US Secretary of State Mike Pompeo urges allies to put economic pressure on Iran

Mike Pompeo has called on US allies to put economic pressure on Iran by cutting off all funding to the Middle Eastern country, which he asserts, will use the funds to support terrorism.

The US secretary of state arrived in Brussels earlier this week ahead of the 29th Nato summit to urge American allies to put pressure on Iran in meetings on the sidelines of the summit.

“We ask our allies [and] partners to join our economic pressure campaign against [Iran’s] regime,” he wrote on Twitter. *“We must cut off all funding the regime uses to fund terrorism [and] proxy wars. There’s no telling when Iran may try to foment terrorism, violence [and] instability in one of our countries next.”* ...

...However, Iran was now “treating us with much more respect right now, than they did in the past,” Mr Trump added.

“I know they’re having a lot of problems and their economy is collapsing, but I will tell you this - at a certain point they’re going to call me and they’re going to say let’s make a deal. And we’ll make a deal. But they’re feeling a lot of pain right now,” Mr Trump said...

...Prime Minister Theresa May, Chancellor Angela Merkel and President Emmanuel Macron released a joint statement in May saying Mr Trump’s decision to pull the US out of the deal was of “regret and concern.”

“Together, we emphasise our continuing commitment to the JCPOA. This agreement remains important for our shared security,” the statement read in part...

... “today we reaffirmed our support for the Syrian political process and our goals of removing Iran’s influence, defeating #ISIS, deterring chemical weapons use,” Mr Pompeo wrote in a tweet...

